

Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilingov
mesečna naročnina 12 šilingov
celoletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXIII.

CELOVEC, PETEK, 7. DECEMBER 1979

ŠTEV. 49 (1946)

OB DANAŠNJEM RAZGOVORU NA DUNAJU:

Vlada nam mora vrniti zaupanje in pokazati resnično pripravljenost za skupno reševanje odprtih vprašanj

Kakor smo kratko poročali že v zadnji številki našega lista, je zvezni kancler dr. Bruno Kreisky povabil obe osrednji organizaciji koroških Slovencev — Zvezo slovenskih organizacij na Koroškem in Narodni svet koroških Slovencev, naj pošljeta svoje zastopnike na razgovor, ki bo danes dopoldne v uradu zveznega kanclerja na Dunaju. Na razgovoru bodo sodelovali poleg zastopnikov zvezne vlade tudi predstavniki treh v parlamentu in koroškem deželnem zboru zastopnih strank. Predstavniki koroških Slovencev naj bi — kot je razvidno iz vabila — ob tej priložnosti ponovno pojasnili svoje pomisleke k sedmojuljski zakonodaji.

V zvezi s tem je imel Upravni odbor Zveze slovenskih organizacij na Koroškem v soboto 1. decembra sejo, na kateri se je predvsem bavil s kanclerjevim vabilom. Pri tem so člani odbora vsebinsko ocenili kontakte, ki sta jih imeli osrednji organizaciji koroških Slovencev s predstavniki avstrijske zvezne vlade po sprejetju sedmojuljske zakonodaje iz leta 1976 in izvedbenih odredb k temu zakonu iz leta 1977.

Upravni odbor je imenoval zastopnike ZSO za današnji razgovor na Dunaju, in sicer predsednika dr. Francija Zwitterja, podpredsednika Janeza Wutteja-Luca in tajnika dipl. inž. Feliksa Wieserja. Hkrati pa je odbor določil tudi smernice, ki naj jih predstavniki ZSO zastopajo najprej na koordinacijski seji z NSKS in potem na razgovoru s predstavniki zvezne vlade in treh v parlamentu oziroma koroškem deželnem zboru zastopnih strank.

Predstavniki obeh osrednjih organizacij naj bi torej „še enkrat“ pojasnili, zakaj se koroški Slovenci ne moremo zadovoljiti s sedanjo „rešitvijo“ naših življenjskih vprašanj, kot jo nam ponujajo — da ne rečemo celo vsiljujejo! — v obliki tako imenovanega zakona o narodnih skupinah. To pojasnilo bodo gotovo dali:

■ kakor že večkrat, bodo ponovno povedali, da nobena manjšina ne more pristati na ureditev, ki je bila sprejeta brez njenega sodelovanja in celo proti njenim upravičenim pomislekom;

■ povedali bodo, da je sedanja rešitev nesprejemljiva, ker pomeni bistveno zožitev krajevne in vsebinske veljavnosti manjšinskih zaščitnih določil člena 7 državne pogodbe;

■ zato pa bodo predvsem tudi opozorili, da ob sedanjem stanju ni mogoče govoriti o izpolnjenem členu 7, ker so slej ko prej neresena še številna bistvena vprašanja in zato še niso ustvarjeni pogoji, ki bi jamčili obstoj in vsestranski razvoj slovenske narodnostne skupine na Koroškem v smislu tozadevnih jasnih določil državne pogodbe.

Odločno in dosledno stališče, ki ga zastopata osrednji organizaciji, pa ni izraz neke „trme“, kakor bi to nekateri radi prikazali, marveč so pomisleki in argumenti proti sedanji ureditvi tehtni in utemeljeni. Svojo pripravljenost za skupno iskanje zadovoljivih rešitev smo koroški Slovenci že ponovno izrazili in bodo predstavniki obeh osrednjih organizacij gotovo tudi na današnjem razgovoru na Dunaju povedali, da so vsakčas pri-

pravljene v enakopravnem dialogu s pristojno vlado doseči rešitve, ki bodo sprejemljive za obe strani.

Vendar je za takšno reševanje najprej treba ustvariti potrebno zaupanje. To pa se ne ustvarja s politiko pritiska — bodisi s siljenjem v sosvete ali celo z uprizorjanjem političnih procesov. Vsekakor je značilno, da je za isti dan, ko se na Dunaju srečajo zastopniki koroških Slovencev s predstavniki zvezne vlade in političnih strank, v Wiener Neustadtu napovedan proces proti pripadniku slovenske narodnostne skupine, ki so ga obdolžili, da se je ob uradnem podiranju dvojezičnega napisa v Pliberku leta 1977 uprl državni oblasti.

pravljene v enakopravnem dialogu s pristojno vlado doseči rešitve, ki bodo sprejemljive za obe strani.

Vendar je za takšno reševanje najprej treba ustvariti potrebno zaupanje. To pa se ne ustvarja s politiko pritiska — bodisi s siljenjem v sosvete ali celo z uprizorjanjem političnih procesov. Vsekakor je značilno, da je za isti dan, ko se na Dunaju srečajo zastopniki koroških Slovencev s predstavniki zvezne vlade in političnih strank, v Wiener Neustadtu napovedan proces proti pripadniku slovenske narodnostne skupine, ki so ga obdolžili, da se je ob uradnem podiranju dvojezičnega napisa v Pliberku leta 1977 uprl državni oblasti.

SKGZ praznuje petindvajsetletnico

Slovenska kulturno-gospodarska zveza, ki podobno kot ZSO na Koroškem združuje napredno usmerjene organizacije in ustanove Slovencev v Italiji, praznuje letos petindvajsetletnico svojega obstoja in delovanja. Osrednjo proslavo tega svojega jubileja bo imela v nedeljo 16. decembra v Kulturnem domu v Trstu.

V Primorskem dnevniku je 25-letnici SKGZ posvetil Dušan Udovič uvodni članek z naslovom „Ne samo praznik!“, v katerem med drugim pravi:

„Petindvajset let delovanja organizacije, kakršna je Slovenska kulturno-gospodarska zveza, je vsekakor pomemben mejnik, ki nas navdaja s ponosom, a nas opozarja na težo in vsebino, s katero je zveza z včlanjenimi organizacijami prispevala k življenju Slovencev v Italiji. Ni lahko vsega tega ocenjevati, ne da bi se izognili nevarnosti podcenjevanja, kajti lahko rečemo, da je v tej četrtni stoletja zbrano predvsem delo in prepričanje množice ljudi. Zbranih je petindvajset let naporov, da bi naša narodnostna skupnost prišla do svojih pravic in uveljavila svojo vlogo kot aktiven dejavnik na tem prostoru. Zbrana je tudi zavest, da je naša bodočnost odvisna predvsem od tega, kar si bomo kot skupnost znali sami ustvariti.“

Ko podaja nekak obračun prehojene poti, člankar

Človekove pravice v mednarodnem letu otroka

V ponedeljek — 10. decembra — bomo spet po vsem svetu obhajali Dan človekovih pravic. Obhajali ga bomo v spomin na 10. december 1948, ko je glavna skupščina OZN sprejela in objavila splošno deklaracijo o pravicah človeka; obhajali pa ga bomo predvsem v smislu vzpodbude in prizadevanj, da se deklarirane pravice tudi praktično izvajajo in spoštujejo na vseh področjih človekovega življenja.

Letos v mednarodnem letu otroka, bo Dan človekovih pravic razumljivo še posebej v znamenju uveljavljanja pravic otrok — najmlajših članov človeške skupnosti. Njim v korist je OZN pred dvajsetimi leti — 20. novembra 1959 — sprejela posebno deklaracijo o pravicah otroka. Njim, ki so bodočnost vsakega naroda posebej in vsega človeštva skupaj, mora še zlasti veljati vsa skrb in morajo biti v prvi vrsti namenjene misli ob Dnevu človekovih pravic.

Omenjena deklaracija med drugim poudarja, da mora biti otrok deležen vseh pravic ne glede na raso, barvo kože, spol, jezik ali narodno poreklo; deležen mora biti posebne zaščite, da se lahko razvija fizično, mentalno, moralno in družbeno na zdrav in normalen način v svobodnih razmerah in dostojanstvu. Kljub temu pa je stvarnost danes bistveno drugačna:

● Na milijone otrok na svetu trpi lakoto, živijo v nečloveških razmerah, so izpostavljeni nevarnim boleznim in prisiljeni delati.

● Na milijone otrok na svetu nima možnosti šolanja in izobraževanja, ne znajo pisati in brati, nimajo kulturne in socialne oskrbe.

● Na milijone otrok na svetu je brez družinske sreče, brez doma in domovine, brez materinske ljubezni, ker so jih vsega tega oropali politični neredi in oboroženi spopadi.

Ko opozarjamo na te kričeče razmere, pa seveda ne moremo in ne smemo mimo dejstva, da se krivica godi tudi našim otrokom. Gotovo: v tem primeru se pravice otroka kratijo v bistveno drugačnih pogojih — toda kljub temu ostane krivica, če je otrok v predšolski in šolski vzgoji prikrajšan za materin jezik. Zato ob Dnevu človekovih pravic s posebnim ozirom na iztekajoče se mednarodno leto otroka ponavljamo našo zahtevo po dosledni dvojezičnosti v vrtcih in v šoli, ker le taka skupna vzgoja more v danih razmerah zagotoviti izobrazbo vsakega otroka v njegovi materinščini. Hkrati pa skupna vzgoja prispeva k medsebojnemu spoznavanju in razumevanju, kar ustvarja vzdušje mirnega sožitja, v katerem je zajamčeno tudi spoštovanje pravic človeka in posebej pravic otroka.

Mednarodno sodišče bo obravnavalo zločine bivšega iranskega šaha

Zadnji dogodki v Iranu, zlasti zasedba ameriškega veleposlaništva v Teheranu, na katero je Amerika odgovorila tudi z demonstracijami svoje vojaške moči, slej ko prej zaposlujejo najširšo mednarodno javnost. S položajem, ki je nastal, se bavijo tudi Združeni narodi in drugi mednarodni forumi. Pri vsem tem pa je vedno v tej ali drugi obliki prisotno tudi vprašanje bivšega iranskega šaha — ne toliko kot človeka, ki je menda na smrt bolan, marveč v prvi vrsti kot absolutnega vladarja, ki je s svojim režimom pripeljal Iran v po-

ložaj, v katerem se danes nahaja.

Prav z bivšim iranskim šahom Pahlevijem in predvsem z zločini njegovega režima se bo baje bavilo tudi mednarodno Russellovo sodišče. Predsednik tega sodišča dr. Vladimir Dedijer je tozadevne vesti vsekakor potrdil ter dejal, da so pobude za tak proces prišle z več strani in tudi samo Russellovo sodišče je možnost za takšno razpravo sprožilo že pred leti.

Na zasedanju Russellovega sodišča, ki bi bilo že četrto te vrste, naj bi iransko vprašanje obravnavali kompleksno, to se pravi, da ne bi preučili samo zločinov, ki jih je v tej deželi zagrešil bivši šah s svojim režimom, temveč bi posegli tudi v raziskovanje vloge, ki so jo pri tem imlele Amerika in nadnacionalne družbe.

Po besedah predsednika Dedijera se bo sodišče lotilo obravnav tega vprašanja ne glede na usodo talcev, ki so zajeti v ameriškem veleposlaništvu v Teheranu. Razprava in obsodba po vsej verjetnosti tudi ne bosta imeli konkretnih posledic za razvoj dogodkov v Iranu. Vsekakor pa pričakujejo, da bosta dali svetovni javnosti pravo podobo razmer in tako tudi vplivali na ameriško javnost. Saj so takšne rezultate dale tudi dosedanje tri razprave tega mednarodnega sodišča, ki so veljale zločinom v Vietnamu, političnemu nasilju v Latinski Ameriki in človekovim pravicam v Zahodni Nemčiji.

Za mednarodno raziskavo zločinov šahovega režima se je zavzel tudi generalni tajnik OZN dr. Kurt Waldheim.

ugotavlja, da je 25 let obstoja SKGZ odločilno pripomoglo k temu, da so Slovenci v Italiji lahko z uspehom postavljali mejnike na vseh področjih svoje prisotnosti. Kot organizacija se SKGZ zaveda, da je dragocen doprinos vsakega posameznega človeka; zato je tudi poklicana, da nenehno ustvarja pogoje, da se temeljno načelo organiziranosti tudi izvaja v vsakdanji praksi, čeprav gre večkrat za pot, ki je zahtevnejša, zamudnejša in težje uresničljiva.

In v bodočnost je usmerjen pogled, ko pisec članka glede nalog, ki jih čakajo, svoja izvajanja zaključuje:

„Delovanje Slovenske kulturno-gospodarske zveze in njenih članic je prepleteno z izkušnjami, pri katerih je bil z nenehnim ustvarjanjem v ospredju naš človek, ki prebiva od Miljskih hribov do Kanalske doline v raznolikem, pa vendar tudi uporno strnjem svetu, trdno povezan s skupnimi cilji in željami, oborožen s kljubovalnostjo in označen s trmasto voljo, tako kot lahko čuti tisti, ki ni bil deležen velike radodarnosti. Vse, kar je bilo ustvarjeno v teh petindvajsetih letih, je prispevalo, da smo kot narodnostna skupnost v dobrem in slabem znali ohraniti vlogo ustvarjalnega dejavnika na tem prostoru. Jubilej naše organizacije torej ni samo mejnik, ki označuje zavzeto aktivnost naših ljudi, ampak tudi potrditev, da moramo po tej poti naprej.“

Mirno sožitje med narodi

je možno le na medsebojnem spoznavanju in razumevanju

V času, ko povsod poudarjajo potrebo po sožitju, medsebojnem spoznavanju in sporazumevanju med ljudmi in narodi, naravnost čudno odjekne „boj“, ki ga trenutno bijejo na Južnem Tirolskem. Mislimo namreč boj med tamkajšnjimi italijanskimi silami na eni ter nemško narodnostno skupnostjo oziroma Južnotirolsko ljudsko stranko (SVP) na drugi strani: medtem ko si prvi prizadevajo za to, da bi z uvedbo pouka nemščine v italijanske otroške vrtce olajšali medsebojno spoznavanje in razumevanje, pa drugi odločno nasprotujejo takemu zblizanju med obema narodnostima.

Tozadevni spor ni nastal šele včeraj ali danes, saj je znano, da SVP že leta sem dosledno odklanja vse pobude, ki imajo namen zblizati obe tamkajšnji narodnosti. V njenih vrstah namreč zastopajo mnenje, da se dve narodnosti med seboj bolje razumeta, če sta ločeni. V to smer gre zlasti tudi znano stališče predsednika SVP Magnaga, ki dosledno vztraja pri zahtevi, da morata oba naroda (nemški in italijanski) delati ločeno tudi na kulturnem področju, ker po njegovem mnenju kulturno sodelovanje pospešuje asimilacijo.

Novo zaostrovanje tega spora so povzročile napredne italijanske sile, zlasti komunisti, ki so sprožili akcijo za uvedbo dvojezičnega pouka že v otroških vrtcih. Njihov predlog o uvedbi neobveznega pouka nemščine v italijanskih otroških vrtcih je med starši naletel na odobravanje in je bilo že zbranih okoli 16.000 podpisov. Toda v pokrajinskem svetu, kjer ima SVP absolutno večino, je le-ta predlog zavrnila z utemeljitvijo, da se po veljavni zakonodaji pouk tujega jezika začne šele v drugem razredu osnovne šole. Tej formalni argumentaciji se je pridružil tudi pokrajinski odbornik za italijansko šolstvo, ki se je skliceval na določila pokrajinskega avtonomnega statuta, ki dovoljuje pouk drugega jezika samo na osnovnih šolah in to od drugega razreda naprej.

Pobudniki uvedbe dvojezičnosti že v otroške vrtce sicer priznavajo, da je odklonilno stališče formalno utemeljeno, vendar poudarjajo, da po drugi strani ni nobenega določila, ki bi prepovedovalo poučevanje drugega jezika že od vrtca dalje. Zato so trdno odločeni vztrajati v svojem prizadevanju, saj so prepričani, da delujejo v skladu z veljavno zakonodajo. Zlasti pa računajo s podporo demokratične javnosti, saj ima njihova akcija — tako pravijo — vendar namen, da bi načrtovano in tolikokrat poudarjeno kulturno in socialno zblizevanje med obema narodnostima postalo stvarnost.

Nam na Koroškem se južnotirolski spor okoli dvojezičnosti vsekakor zdi nekoliko čuden, zlasti ker je pri nas ena izmed zahtev, ki jih postavljamo v zvezi z izpolnitvijo člena 7 državne pogodbe, prav zahteva po dvojezičnosti in

s tem enakopravnosti obeh jezikov tako v predšolski kot v šolski vzgoji, ker smo prepričani, da je skupna vzgoja najboljša pot k medsebojnemu razumevanju in s tem k sožitju. In glej zanimivo značilnost: na Koroškem za take pobude nima razumevanja nemška večina, medtem ko jih na Južnem Tirolskem prav tako odklanja nemška narodnost, ki je v državi manjšina, v deželi pa trenutno še v večini. V

Novi besednjaki prispevek k uresničevanju enakopravnosti

V Vojvodini so ob dnevu republike izšli novi besednjaki v srbohrvaščini, madžarščini, slovaščini, romunščini in rusinščini. Vsebujejo predvsem izraze s področja samoupravljanja in drugih družbenopolitičnih področij ter bodo pomagali pri nadaljnjem razvoju enakopravne uporabe petih jezikov in pisav narodov in narodnosti v tej večnarodni pokrajini Jugoslavije.

Seveda pa besednjaki sami še niso dovolj. Za enakopravno uporabo jezikov narodov in narodnosti je nujna nenehna družbena prizadevanost, da bi ustvarili vse možnosti za praktično uveljavljanje jezikovne enakopravnosti, predvsem pa pripadnike narodnosti navadili na to, da bi se povsod posluževali svojega jezika.

To velja na splošno in velja konkretno tudi za Vojvodino, kjer pa — recimo za razliko od Koroške! — uradni dejavniki vlagajo vse sile, da bi razvoj enakopravnosti v praksi pospeševali, medtem ko pri nas raje govorijo o „naravni asimilaciji“, tiste, ki nočejo podleči najrazličnejšim vabam in pritiskom, pa enostavno uvrstijo v kategorijo „poklicnih Slovencev“.

evropsko bodočnost enakopravnosti, sožitja in medsebojnega razumevanja med narodi taka stališča gotovo niso usmerjena — ne na Koroškem in tudi ne na Južnem Tirolskem.

Tega mnenja nismo le mi. Da je mirno sožitje med narodi mogoče graditi le na medsebojnem spoznavanju in razumevanju, je bilo poudarjeno tudi na nedavnem tržaškem posvetu, kjer so razpravljali o odnosu med italijansko in slovensko kulturo v Trstu. Na okrogli mizi, ki jo je priredilo italijansko združenje za spoznavanje slovenskega jezika in kulture, je uvodne misli podal prof. Jože Pirjevec. Ena njegovih ugotovitev, ki bi jo z vso veljavnostjo mogli prenesti tudi na razmere na Koroškem, se je glasila: „Kdor v Trstu ne pozna ali zanika Trubarja, Prešerna ali Groharja, tisti ne pozna niti duhovne genealogije sosedov. K temu naj dodamo še nepoučenost o jeziku, zgodovini in teritoriju in takrat lahko razumemo, zakaj se predstavlja Slovenec Tržičanu italijanske narodnosti kot tujec, maršovec, ki mu je potencialni sovražnik. Ta stoletna nepoučenost s primesmi razredne diferenciacije med italijanskimi meščani in slovenskimi kmeti in proletarci je pripomogla k ustvarjanju sovraštva, bojzani in omalovaževanja, ki so povzročali v našem mestu že toliko gorja.“

Se eno ugotovitev s tržaškega posveta bi lahko omenili, ki v polni meri velja tudi za Koroško: Na trditve, da so se tržaški Slovenci zapirali v geto in niso iskali stikov s sosedi, je bilo poudarjeno, da je na take obtožbe zelo lahko odgovoriti s tem, da je vse, kar je bilo narejenega v zadnjem stoletju v prid medsebojnega spoznavanja, prišlo s strani Slovencev, medtem ko so Italijani tako prizadevanja enostavno prezrli.

Predvsem pa enako kot za Trst tudi za Koroško velja zaključna ugotovitev, ki je bila izoblikovana v diskusiji po uvodnem referatu: da ima tudi protislovenska gonja nacionalističnih sil svoje bistvo prav v nepoznavanju slovenskega sosedov, njegove kulture in zgodovine.

V Trstu so na podlagi teh ugotovitev prišli do zaključka, da je za medsebojno spoznavanje treba napraviti dosti več kot doslej — in to z obeh strani. To potrebo ugotavljamo tudi na Koroškem. Vendar pristop k medsebojnemu spoznavanju ne sme izhajati iz zgrešenega stališča — tudi to so na tržaškem posvetu kritično ocenili —, da se ima ena stran za nosilca „višje kulture“ in zato od druge strani pričakuje nekakšno hvaležnost.

TUDI PRI BENEŠKIH SLOVENCIH:

Delo na domači zemlji pomeni tudi narodni obstoj

Begunjsko podjetje Elan, ki ima eno svojih tovarn in trgovin športnih artiklov tudi pri nas na Koroškem, je pogodbe o sodelovanju podpisalo že s številnimi podjetji v raznih državah. Pogodba ki jo je Elan podpisal prejšnji teden s tvrdko Beneco v Cedadu, pa je vendar nekaj posebnega: Beneco je namreč slovensko podjetje v Beneški Sloveniji, kjer so gospodarske razmere sile tamkajšnji slovenski živelj v izseljevanje in je torej vsako novo delovno mesto hkrati tudi velikega narodnopolitičnega pomena v boju za ohranitev beneških Slovencev.

Podjetje Beneco zaposluje zdaj 70 delavcev, v Elanovim sodelovanjem pa naj bi pridobili nadaljnjih 50 delovnih mest. Letos so v podjetju Beneco izdelali 60.000 parov smučarskih palic, od teh jih je polovico odkupil Elan; prihodnje leto naj bi jih izdelali že 100.000 parov. Za Elan bo to pomenilo bogatejšo ponudbo, za Beneco pa prodor na svetovno tržišče.

Kakšnega pomena je oziroma bo to sodelovanje, so povedali ob podpisu pogodbe. Da je to prva večja pomoč te vrste, ki je prišla s strani matičnega naroda, in to na področju, kjer je bilo po vojni še okoli 80.000 Slovencev, danes pa jih je le še kakih 18.000 — torej področje, kjer so narodnostne razmere še dosti slabše kot na ostalem obmejnem območju. Leta in leta izpostavljeni raznarodovanju in drugim pritiskom, se beneški Slovenci borijo za vsako delovno mesto v domačem kraju, kajti le tedaj, če bodo imeli ljudje delo, bodo lahko ostali na svoji zemlji. Torej sega taka pomoč globoko v obstoj in razvoj Slovencev izven matične domovine, ki jim delovno mesto hkrati pomeni tudi narodni obstoj.

Pouk slovenščine v številkah in odstotkih

Po podatkih, ki jih je prejšnji teden objavil deželni šolski svet za Koroško, delež tistih otrok, ki obiskujejo pouk slovenščine, v zadnjih letih rahlo narašča. V minulem letu je bilo na območju, za katero velja manjšinski šolski zakon, prijavljenih k pouku slovenščine 14,07 % otrok v letošnjem šolskem letu pa delež znaša 14,32 %.

Gre sicer za malenkosten porast, vendar je — v danih razmerah — tudi to že razveseljiv pojav. Vendar nas to nikakor ne sme zadovoljiti, zlasti če omenjene odstotke primerjamo z absolutnimi številkami; kajti v tem primeru ne gre za porast, marveč nasprotno za padeč število otrok, prijavljenih k pouku slovenščine, in sicer na ljudski šoli od 1111 v šolskem letu 1977/78 na 1100 v lanskem šolskem letu in celo na 1065 v letošnjem šolskem letu, medtem ko na glavni šoli znašajo številke za ista šolska leta 384-405-402. Malenkostno pa je nazadovanje tudi število dijakov na slovenski gimnaziji v Celovcu, namreč od 530 v lanskem na 526 v letošnjem šolskem letu.

Če koroški tisk kljub takim številkam naravnost navdušeno piše o povečanem zanimanju za učenje slovenščine, mora za tem nekaj tičati — morda poskus, tudi na ta način „dokazati“, kako „širokogrudno“ je menda urejeno manjšinsko vprašanje. Presenetljivo to ni, saj je taka prizadevanja v zadnjem času opaziti vedno bolj pogosto — ne le v tisku, ampak še predvsem v krogu vodilnih

politikov na deželni in državni ravni, ki naravnost tekmujejo med seboj, kateri bo bolj „prepričljiv“ s trditvami o izvedenem členu 7 in o izpolnjenih obveznostih Avstrije do manjšin.

Koroške Slovence kot neposredno prizadete poigravanje s številkami in odstotki ne more zadovoljiti, kakor nas ne more prepričati trmasto ponavljanje neresničnih trditvev o izpolnjenih manjšinskih določilih državne pogodbe. Takim zagotovilom še posebno ne moremo verovati, dokler se pri hvaljenju sedanje „rešitve“ sklicujejo na takoimenovani zakon o narodnih skupinah, ki najvažnejšega vprašanja — šolstva sploh ne obravnava, marveč to področje prepušča nemškemu nacionalizmu, ki se — kot vse kaže pripravljajo na nov napad na pičle ostanke dvojezičnega šolstva.

Spet dvojna merila

Dvojna merila, ki se jih v Avstriji radi poslužujejo predvsem v odnosu do narodnih manjšin, v zadnjem času očitno veljajo tudi na agronomni visoki šoli na Dunaju.

Pred tedni je na tej šoli „gostoval“ predsednik koroškega Heimatsdiensta dr. Feldner. Vodstvo šole, ki je dobro vedelo, kdo so organizatorji in kaj je KHD (sej se je od njegove politike — vsaj verbalno — celo distanciralo), je zborovanje kljub protestom študentskih in drugih demokratičnih organizacij dovolilo in s tem omogočilo predstavniku KHD, da je pod zaščito uniformiranega „Saalschutzta“ tudi na visokošolskih tleh širil znana protislovenska gesla.

Prejšnji teden pa vodstvo iste šole ni imelo razumevanja, ko so Zveza avstrijskih visokošolcev (ÖH), Klub slovenskih študentov in Hrvaški akademski klub nameravali prirediti informativno zborovanje na temo „Kdo je KHD?“ Rektor šole je prireditev dovolil, toda šolska uprava jo je preprečila z značilnim izgovorom, da nima nikogar, ki bi prevzel redarsko službo (takrat, ko so na šoli zborovali nemški nacionalisti, tozadevnih pomislekov ni bilo).

Ali so dvojna merila, ki se jih poslužuje agronomna visoka šola na Dunaju, morda v kakšni povezavi z nedvoumnimi „svarili“, ki so se kratko pred nameravano prireditvijo študentskih organizacij pojavila na šoli? Ponočni junaki iz vrst dobro znanih „neznanih storilcev“ so namreč šolsko posloplje „olepšali“ z zgovornimi gesli „Slovenen raus“ in „Kärnten ist deutsch“, kot „podpis“ pa dodali še označbo NSDAP in kljukasti križ.

Toda med nacisti — starimi ali novimi nacionalisti na Koroškem seveda ni nobene povezave... Pa tudi o kaki neenakopravnosti v Avstriji ne more biti govora...

Delovne zmage domovini v dar

Praznovanje dneva republike prejšnji teden v Jugoslaviji je bilo tudi letos v znamenju številnih prireditev po vsej državi. Vendar to niso bile samo praznične slovesnosti, marveč v prvi vrsti slavnosti, s katerimi so proslavljali nove delovne zmage: otvoritve novih tovarn in delavnic, kulturnih domov, šolskih poslopij, prometnih povezav in mnogih drugih pridobitev, ki so jih ustvarili delovni ljudje Jugoslavije — kot darilo domovini ob njenem prazniku.

Osrednjo proslavo v Ljubljani so združili z otvoritvijo nove Litostruje tovarne viličarjev in mobilnih dvigal; hkrati pa so položili temeljni kamen za nov objekt v sklopu rekonstruirane livarne jeklene litine. V mariborski tovarni TAM so izročili novo sodobno napravo lakirnice, ki pomeni velik korak naprej v tehnologiji obdelave kovinskih površin. V tovarni „Unior“ v Zrečah so ob dnevu republike praznovali tudi 60-letnico nastanka tega podjetja, ki zaposluje danes 1900 ljudi in spada med najuspešnejše v Sloveniji; predsednik Tito je delovni kolektiv odlikoval z redom dela z zlatim vencem.

Tudi na Gorenjskem je bilo slovesno. V in-

dustriji bombažnih izdelkov Kranj so proslavili 50-letnico delovanja podjetja, ki sodi med najboljše tekstilne tovarne v Jugoslaviji. V tržiškem podjetju „TRIO“ so praznik republike počastili z otvoritvijo novih proizvodnih in poslovnih prostorov, obenem pa proslavili tudi 25-letnico podjetja. Na Javorniku so odprli novo stavbo avtomoto društva Jesenice; nove prostore — ki so naj sodobnejši na Gorenjskem — pa je dobila tudi milica na Bledu.

V Železarni Štore so odprli novo elektroobložno peč, ki bo omogočila povečanje proizvodnje surovega železa od sedanjih 70 na 190 tisoč ton. V Dornavi pri Ptujju je 200 domačij dobilo nov vodovod. V Novem mestu so izročili namenu nov dom za starejše občane, ki ima 161 postelj; v Metliki pa so odprli prizidek k obnovljenemu domu počitka.

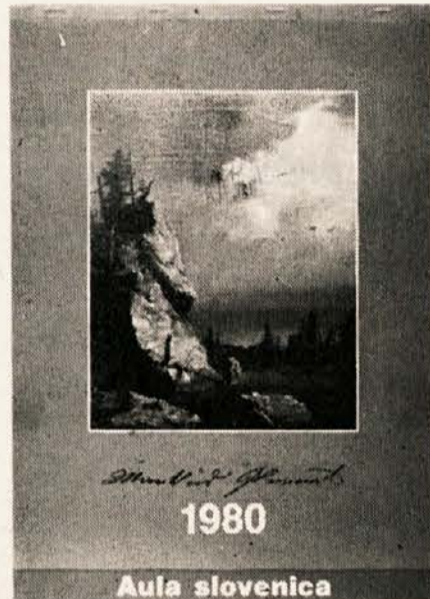
Znana tovarna Tomos v Kopru je ob dnevu republike praznovala tudi 25-letnico obstoja. V Tolminu so odprli vrata prenovljenega kino-gledališča, v Modreju so dobili asfaltirane vaške ceste in druge komunalne objekte, v Mostu na Soči pa so odprli obnovljeno kulturno dvorano.

Umetnost Marka Pernata

predstavlja „Aula slovenica“ s koledarjem za leto 1980

Doma na Koroškem in sploh v umetnostni literaturi je bolj znan njegov družinski priimek Pernhart, toda „Aula slovenica“, ki je svoj tradicionalni umetniški koledar tokrat posvetila njegovi umetniški izpovedi, je ime povzela po njegovem lastnoročnem podpisu v potnem listu ter ga predstavlja kot Pernata. Iz njegovega obsežnega opusa sporaj 1200 oljnih slik, ki jih hranijo v številnih zasebnih in javnih zbirkah, obsega koledar reprodukcije trinajstih slik, katerih originali so spravljani v Narodni galeriji v Ljubljani ter v Deželni muzeju in Deželni galeriji v Celovcu.

Koledar za leto 1980 nadaljuje pred tremi leti prvič uresničeno zamisel, da vsakokrat predstavi enega od umetnikov iz ene treh sosednjih dežel. Prvi krog je segal od Valentina Omana (Koroška) preko Toneta Kralja (Slovenija) do Lojzeta Spacala (Furlanija-Juljska krajina). Tako je na vrsti spet Koroška, ki jo torej „zastopa“ M. Pernat, umetnik, ki je tudi s svojim umetniškim oblikovanjem povezoval sosedne in se ga — kot je v spremni besedi zapisal znani slovenski umetnostni zgodovinar dr. Emilijan Cevc — „kar dva naroda

spoštljivo spominjata“. Tudi izbor slik za koledar je temu primeren, saj v dobro izvedenih reprodukcijah predstavlja Pernatove pokrajinske motive iz treh dežel: „Belopeško jezero“ (naslovna stran), „Gorica na Vrbskem jezeru“ (Maria Loretto), „Pogled na Jepo in Dobrač“, „Bled“, „Cerkniško jezero“, „Špikova skupina“, „Beljaška kotlina s Strmca“, „Triglavski vrh“, „Višarje“ (detalji), „Veliki Klek“,

„Pogled s Strmca na Karavanke“ in „Panorama s Stola proti jugu“, dodano pa je še lovsko „Tihožitje“.

Pa tudi sicer je koledar, ki ga je spet oblikoval dr. Miran Zwitter, ostal zvest preizkušeni in priznani ureditvi. To je predvsem trojezičnost: pri podpisih k slikam in pri spremni besedi ravno tako kot pri koledarskem delu, kjer so za vsako deželo v njenem jeziku navedeni njeni deželni oz. državni prazniki ter značilni pregovori in reki. Za tiskanje koledarja, ki je pri barvnih reprodukcijah gotovo še posebno zahtevno, je poskrbela celovška tiskarna Ritter.

Posebne vrednosti je pri koledarju tudi spremna beseda o umetniku in njegovem delu. Tokrat je to prispeval prof. dr. Emilijan Cevc iz Ljubljane, ki je kot priznan strokovnjak spregovoril o Marku Pernatu in njegovem umetniškem ustvarjanju. „Koroška zemlja mu je dala les za zibelko in za krsto. Sam pa je njej daroval svoj slikarski talent. Bolj z zvestobo resničnosti kot z dopolnjevalno domišljijo je prelivaval v barve podobo zemlje, ki jo je ljubil — kakor bi bil ponavljal preprostim srcem znani napev. Zato se ga kar dva naroda spoštljivo spominjata. Povezuje ju, kakor ju je povezal s povečanjem dežel, v katerih prebivata. Od Jadrana do Visokih Turmu je segel pogled, od svetlika nja jezerskih voda do bleščave gorskih snegov.“

V letu 1980 sicer ni kakega Pernatovega jubileja. Toda z objavo njegovega cikla koroških gradov je postal spet „aktualen“ in tudi Carinthia je menda pripravila letos Pernhartov koledar. Predvsem „Aula slovenica“ pa bo s svojim koledarjem izpolnila tudi še drugo, zelo pomembno poslanstvo: javnost bo opozorila na enega izmed tistih sinov naše koroške zemlje, ki so izšli iz slovenskega rodu, pa so si jih potem, ko so postali znani in zaslužni, enostavno „prilastili“ drugi, jim nalepili svojo etiketo in jih napravili za „svoje“.

Koledar z reprodukcijami slik Marka Pernata, ki ga je izdala „Aula slovenica“ v razmeroma visoki nakladi 5000 izvodov (od katerih pa je večji del že prodan), lahko dobite tudi v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu, kjer stane 100 šilingov. Po svoji umetniški vrednosti in grafični lepoti bo okras vsakemu domu.

AULA SLOVENICA

CELOVEC, PAULITSCHGASSE 5—7

Vijudno Vas vabimo na ogled slikarske razstave

Frana Klemenčiča (1880—1961)

in

Frana Zupana (1887—1975)

Razstava je odprta do 21. decembra 1979, in sicer od ponedeljka do petka od 13. do 17. ure.

Prisrčno vabljeni!

Borba za obstoj slovenskega gledališča v Trstu

Slovensko gledališče v Trstu si je pred leti sicer izbojevalo status stalnega gledališča, toda država je ostala vse do danes dolžna pri izpolnjevanju pogojev, ki jih je s tem sprejela — predvsem glede zakonitve rednih državnih subvencij, kakor jih daje vsem drugim gledališčem, ki imajo enak status. Ta neizpolnjeni dolg države pa predstavlja za gledališče čedalje hujše breme, ki ustanovo nenehno tira v resno krizo.

V pristojnih forumih so že večkrat razpravljali o končni ureditvi vprašanja financiranja slovenskega gledališča v Trstu, pa se je vedno znova kje zataknilo prav v trenutku, ko je bila rešitev baje že na vidiku. Tako tudi tokrat: medtem ko je vladni predstavnik v pristojni senatni komisiji še podajal pozitivno mnenje, je odgovorni minister izključil možnost ugodne rešitve in se omejil na obljubo, da bo skušal zahtevke vključiti v redni proračun.

Od samih obljub pa slovensko gledališče ne more živeti in delati. Z dosedanjimi sredstvi ima zagotovljeno delovanje le do konca januarja, potem pa grozi nevarnost, da ne bo dovolj denarja niti za redne prejemke osebja.

V tem resnem položaju gledališče poziva vso slovensko in demokratično italijansko javnost ter matični narod in njegovo državo, da podpro zahtevo po dokončni zakonski rešitvi problema. Saj gre vendar za usodo osrednje kulturne ustanove Slovencev v Italiji, katere vloga je neprecenljiva za obstoj in duhovno rast slovenske narodnostne skupnosti in ki je tudi izredno dragocen aktivni dejavnik razvijanja duhovnih vezi med italijanskim in slovenskim kulturnim svetom, še zlasti pa ploden posrednik kulturnih dobrin prek odprte italijansko-jugoslovanske meje.

Koroški Slovenci, ki tudi sami doživljamo mačehovski odnos države do naših potreb, bratom v Italiji solidarno izražamo vso podporo v njihovem pravičnem boju!

Zanimiva predstavitev dveh ljubljanskih umetnikov

Razstava dveh ljubljanskih umetnikov, ki jo trenutno prikazuje „Aula slovenica“ v Celovcu, nudi srečanje z delom slovenskega slikarstva, ki je brez dvoma zanimiv. Fran Klemenčič in Fran Zupan sta oba ustvarjala sočasno s slovenskimi impresionisti. Sicer ne sodita med najbolj značilne predstavnike tega v slovenski umetnosti tako pomembnega obdobja, vendar sta zanimiva po svojem izrazu.

„Čeprav nista odločilno vplivala na razvoj slovenskega slikarstva, imata kljub temu svoje trdno mesto v njem,“ je na otvoritvi razstave dejal tudi vodilni slovenski umetnostni zgodovinar prof. dr. Emilijan Cevc, ki je spregovoril o Franu Klemenčiču in Franu Zupanu ter predstavil njuno delo. V okviru otvoritve razstave, kjer je predsednik društva „Aula slovenica“ dr. Mirt Zwitter med gosti pozdravil tudi jugoslovanskega konzula Alfonza Naberžnika s

soprogo, pa je dr. Cevc spregovoril še o koroškem umetniku Marku Pernatu (ali Pernhartu), ki mu je „Aula slovenica“ posvetila svoj umetniški koledar za leto 1980.

Sedanja razstava obsega skupno kakih 30 del obeh omenjenih umetnikov ter je po izboru in razvrstitvi urejena tako, da predstavlja najbolj značilna področja njune umetniške dejavnosti, hkrati pa — kar še posebej velja za Frana Klemenčiča — ponazarja tudi posamezna obdobja te ustvarjalnosti. Pri obeh močno prevladuje krajinarstvo, pri čemer je Klemenčič mojster v upodabljanju z oljnimi barvami, medtem ko je Zupan dosti bolj prepričljiv v akvarelu, gvašu in temperi. Motivno prevladuje pri razstavljenih delih domača slovenska zemlja z njenimi pokrajinskimi lepotami. Škoda pa je, da ni uspelo dobiti za razstavo tudi cikla Zupanovih akvarelov s Koroške.

DRAGO DRUŠKOVIČ

Avstrijsko-slovenski kulturni odnosi

V Ljubljani je bila razstava koroških likovnih umetnikov, v Celovcu razstave slovenskih slikarjev: R. Debenjak, J. Bernik, F. Slana, J. Horvat-Jaki, V. Makuc (1961—1963). Na Dunaju sta nastopila Slovenski oktet in Slovenska filharmonija (1964—1965); z razstavami: Tisnikar, Kotnik, Tihec (1965); leta 1960 sta predavala na Dunaju dr. A. Bebler, v Gradcu dr. D. Pirjevec; izmenjavali so študijske podpore visokošolcev (1964—1965).

Začelo se je sodelovanje: skupina „Forum-Stadtpark“ (Gradec) in Društvo slovenskih pisateljev (1961) z literarnim večerom, slikarsko razstavo slovenske grafike, urbanističnim načrtom Ljubljane, lutkovno predstavo, nastopom Slovenskega okteta (1963) in v Ljubljani vrnjeno (1964) razstavo likovnikov, jazz in koncertom komorne glasbe, predavanjima; v Gradcu s predstavo ljubljanske opere, razstavo M. Sušteršiča, s koncerti zborov (1965); s povečanim medmestnim sodelovanjem na Koroškem in v Sloveniji (Beljak, Spittal, Borovlje, Tržič, Kranj, Železna Kapla); v dveh letih (1963—1964) je bilo 57 tovrstnih prireditev. Medtem ko je 1967 bilo 30 prireditev v izmenjavi, je ta dobila dopolnila ob

gledališču, glasbi (opera, filharmonija, eksperimentalni oder iz Celovca, Slovensko narodno gledališče), srečanju pisateljev Koroške in Slovenije, razstavi grafike, koncertu orkestra RTV Ljubljana v Gradcu, z nastopi Slovencev na „Trigonu“ in „Štajerski jeseni“, z gostovanjem graške opere v Mariboru, zamenjanih koncertov graške in ljubljanske glasbene akademije, likovnih razstav, zborov, predavateljev, s sodelovanjem univerz (1968); s srečanjem treh dežel Alpe-Jadran (Slovenija, Koroška, Furlanija-Juljska krajina), ki obseže glasbo, likovno umetnost, gledališče, knjižničarsko sodelovanje (1973—1978). Sodelovanje je presegla stoletnica rojstva I. Cankarja, s predavanji: A. Slodnjaka na dunajski slavistični stolici, B. Krefta na dunajski PEN proslavi, s predavanjem J. Kosa v radiu; s feljtonom — pisateljevega dela v „Arbeiterzeitung“; tudi s posvetom avstrijskih in jugoslovanskih zgodovinarjev v Gössingu o podonavski monarhiji in jugoslovanskem vprašanju 1848—1918, z dogovorom o urejanju zgodovinskih šolskih besedil.

Med nevladnimi pospeševalnimi organizacijami medsebojnih odnosov naštejemo: Av-

2

strijsko-jugoslovansko društvo (ustanovljeno Dunaj 1946, Koroška 1956), Österreichische Gesellschaft für Literatur, avstrijski in slovenski PEN in občasne ter trajnejše kulturne, znanstvene, prosvetne ustanove, društva in organizacije — glasbene, založniške, umetniške; društva — pisateljska, znanstvena, Kulturno skupnost Slovenije, Zvezo kulturnih društev Slovenije).

Izbor imen prevedenih nemških avtorjev iz Avstrije upošteva tudi območje nekdanje monarhije. Temelji na kriterijih, ki so jih uveljavili avtorji H. Spielove „Die zeitgenössische Literatur Österreichs“, 1974, in registraciji Slovenske bibliografije (1945—1974). V obdobju med obema vojnama lahko navedemo le nekaj imen: F. V. Gagern, F. Grillparzer, J. Nestroy, A. Schnitzler, predvsem pa St. Zweig. Razbor v povojnih 30 letih je bogatejši, od 1945 do 1955 so bili prevedeni: V. Baum, H. Carossa, H. v. Doderer, M. Guttenbrunn, H. Haas, F. Hochwälder, F. Kafka, R. M. Rilke, A. Sacher-Masoch, F. Salzmann, F. Salten, A. Zweig, St. Zweig; (1956—1966): I. Aichinger, P. Altenberg, H. Bahr, W. Bauer, B. Breisach, V. Baum, W. Borchert, H. Broch, F. Th. Csokor, J. Ebner, V. Ferra-Mikura, B. Frischumth, H. Habe, P. Handke, A. Hergouth, F. Hiesel, F. Kafka, E. Kein, E. E. Kisch, A. Kolleritsch, L. Mack, C. Merz, R. Musil, J. F. Perkonig, A. Polgar, A. Rosenfeld-Roda

Roda, A. Sacher-Masoch, F. Salten, H. Scharf, J. Simmel, A. Tichy, G. Trakl, D. Wieser, H. Weigl, J. Weinheber, F. Werfel, St. Zweig; (1966—1974): I. Aichinger, P. Altenberg, H. Artmann, I. Bachmann, V. Baum, K. Bayer, Th. Bernhard, H. Broch, Ch. Busta, P. Celan, E. David, M. Dor, G. Eich, H. Eisenreich, F. Fischer, E. Fried, B. Frischmuth, G. Fritsch, E. Gerstl, M. Guttenbrunn, H. Handke, W. Held, A. Hergouth, F. Hiesel, K. Hoffer, M. Hölzer, I. Jun-Broda, W. Just, F. Kafka, G. Kaus, L. Kefer, E. E. Kisch, K. Klinger, W. Kofler, A. Kolleritsch, H. Kraftner, Th. Kranner, Ch. Lavant, H. Lienhard, F. Mayröcker, H. C. Meyer, E. Mitterer, R. Musil, G. Nagl, A. Okopenko, H. Pataki, A. Pototschnig, R. M. Rilke, A. Rosenfeld (R. R.), J. Roth, F. Salten, H. Scharf, M. Simmel, H. Spiel, R. W. Stibill, A. Stöger, G. Stridsberg (Jirku), G. Trakl, H. Weigl, H. Weissenborn, F. Werfel, P. Wimmer, J. Weinheber, H. Zand, H. Zur Mühlen, St. Zweig.

Antološke predstavitev avstrijskega pesništva: Nova avstrijska lirika (urednika J. Ebner, M. Kramberger), založba Obzorja. Maribor 1974; Glasovi iz Foruma (uredil Kajetan Kovič), Društvo slovenskih književnikov, Ljubljana 1964; Dialogi „66“, št. 12, Maribor 1966 (uredil H. Hergouth).

(Se nadaljuje)

Devojke sa Neretve navdušile naše ljudstvo v Borovljah in Pliberku

V nedeljo popoldne je bila mestna dvorana v Borovljah prizorišče odlično uspelega koncerta, katerega izvajalci so bila dekleta pevskega zbora „Devojke sa Neretve“ iz socialistične republike Bosne in Hercegovine. Prireditelj koncerta je bila Krščanska kulturna zveza v Celovcu.

Številno publiko, ki je prihitela od blizu in daleč in mladinski dekliški zbor, je v imenu Krščanske kulturne zveze pozdravil podpredsednik KKZ Marjan Olip. Med poslušalci so bili tudi jugoslovanski konzul v Celovcu Naberžnik Alfonz s soprogo, predsednika obeh osrednjih slovenskih kulturnih organizacij Valentin Polanšek od Slovenske prosvetne zveze in Lovro Kaselj od Krščanske kulturne zveze, občinski odbornik Feliks Wieser pd. Šašel ter številni drugi zastopniki kulturnega in političnega življenja koroških Slovencev. Dekliški zbor Devojke sa Neretve, ki je v okviru „Dneva republike Jugoslavije“ gostoval v Avstriji, je Krščanski kulturni zveze posredoval jugoslovanski kulturni center na Dunaju.

Nastop tega zbora je bila edinstvena pevska prireditev, ki je navdušila vsakega posameznika v dvorani. Zlasti borbene pesmi so izzvale navdušen aplavz, ki kar ni hotel nehati. Ponovno smo lahko ugotovili, kako privlačna in zaželjena je borbena pesem. Navdušeni aplavz je vsekakor potrdilo, da jo naše ljudstvo želi. Pevski koncert deklet iz Bosne in Hercegovine nam bo ostal v prijetnem

in nepozabnem spominu, prepričani pa smo tudi, da smo jim mi kot hvaležna publika prirasli k srcu.

Ko smo že slišali privlačno petje tega dekliškega zbora, je pač potrebno, da nekaj več zveremo o njem. Ustanovljen je bil leta 1967 in deluje v Centru za glasbeno aktivnost mladih o Konjicah. V repertoarju ansambla so poleg revolucionarnih tudi rodoljubne in druge pesmi iz vseh predelov Jugoslavije. Skupno je imel že 1000 koncertov in javnih nastopov v približno 300 mestih in naseljih širom Jugoslavije in izven nje. Tako je v inozemstvu nastopal v Avstriji, Bolgariji, na Madžarskem, Češkoslovaškem, Italiji, Belgiji, na Nizozemskem, v Luksemburgu, na Norveškem, Danskem, Švedskem, Finskem, v Franciji, Nemčiji in Švici. V nekaterih izmed navedenih

držav so bile pevke celo sedemkrat.

Dekliški zbor „Devojke sa Neretve“ je za svoje delovanje na pevskem področju prejel že na stotine zahvalnic, diplom, pohval, plaket in drugih priznanj. Med najdragocenejšimi priznanji so: „Zlati violinski ključ“, „Zlata plaketa“, itd. Naj še povemo, da so „Devojke sa Neretve“ peše desetkrat pred Titom.

Naj ponovno ugotovimo, da je ljudstvo z velikim navdušenjem vzelo na znanje, da se je tudi Krščanska kulturna zveza priborila do spoznanja, da borbena pesem ni ovira, marveč sredstvo, ki zajame široke množice ljudi. Krstna predstava borbene pesmi je bil popoln uspeh. Upamo, da bo tudi v bodoče spoštovala voljo oziroma željo ljudstva po znanem načelu — ljudski glas je božji glas.

Prav tako kot je uspel koncert v Borovljah, je bil uspešen tudi koncert pri Schwarzlnu. Oba sta bila mogočna manifestacija borbene pesmi, ki je našemu ljudstvu zelo prirasla k srcu.

MARIJA NA ZILJI

80-letnica Golobovega očeta

Samonik Karel pd. Golobov oče iz Marije na Zilji je pred nedavnim v najožjem krogu šestih otrok in sedemnajstih vnukov obhajal častiljivo jubilej — 80-letnico svojega življenja.

Jubilant se je rodil pri Trabinarju nad Grpičami visoko v Karavankah. Bil je eden izmed dvanaestih otrok te številne družine. Ker je bil slabotnega zdravja, so ga še isti dan ko se je rodil nesli h krstu v cerkev pri Sedmih studencih. Od 12 Trabinarjevih otrok, živita danes samo še naš jubilar in njegova sestra.

Kot mlad fant je moral krepko prijeti za delo na strmi Trabinji. V prvi svetovni vojni je moral zelo mlad v vojsko, kjer se je boril v Galiciji in na Piavi. Leta 1926 se je poročil z Matejevo Tonco iz Ločila. Mladoporočenca sta takrat od tasta prevzela majhno kmetijo pri Golobu v Mariji na Zilji.

Življenjska pot našega jubilanta ni bila z rožicami posilana. Mala kmetija, gospodarska kriza in težka bolezen sina Tomija so bili trdi spremljevalci Golobove družine, tako da je bila kar težka in trda borba za življenjski obstoj.

Leta 1939, ko je izbruhnila druga svetovna vojna je bil takoj vpoklican k vojakom na Pridov v Karavankah. Leta 1942 so izselili tasta in taščo in tudi Golobova družina je bila v strahu, da bo delila usodo stoterih slovenskih družin na Koroškem. Ko je tasta v izseljeništvu težko zbolel, je šel Samonik h Maier Kaibitschu in ga prosil, da bi tasta spustili domov. Po zdravniških izvidih, ki so bili na razpolago, je cinično dejal: „no pa naj umrje doma“. In res je prišel domov, ozdravel in dosegel visoko starost 95 let.

Leta 1963 je zgubil ženo, s katero je živel v najlepši harmoniji. To je bil hud udarec tako za moža kakor za otroke, ki so tako zgubili najdražjega človeka. Kljub visokim letom, naš jubilar z velikim zanimanjem spremlja kulturno politična dogajanja na Koroškem in po svetu.

Golobovemu očetu iskreno čestitamo k njegovemu prazniku z željo, da bi bil zdrav in srečen in poln notranjega zadovoljstva.

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Pliberku vabi na

proslavo 70-letnice društva

v nedeljo 9. decembra 1979 ob 19.30 uri v gostilni Schwartzl v Pliberku.

Sodelujejo: mešani pevski zbor Podjuna, moški zbor SPD „Edinost“, „oder 73“ Pristrčno vabljeni!

Miklavževanje v Šentprimožu v Podjuni

Te dni je obiskoval naše kraje in naša društva sveti Miklavž s svojimi lepimi in grdimi spremljevalci. Tudi v Šentprimožu je zašel in se zadnjo nedeljo na povabilo domače Danice ustavil pri Voglu. Društvena dvorana je bila seveda polna; bilo je zbrano mlado in staro, v prvi vrsti seveda najmlajši. V začetku so zaigrali igrice „Parkljev koš“. Na odru so se proslavili učenca Marko in Mirko, angelčka Martina in Melita, oče Francej, mati Erna, učitelj Stanko, zdravnik Hanzej in seveda črni parkelj Folt, ki je na koncu igre razočaran in prestrašen pobegnil, pa še koš je pozabil na odru, ker pač ni dosegel tega, za kar se je tako izredno in vzorno trudil. Kot se za tako igrice spodobi, je seveda zmagalo dobro nad slabim. Igru je napisal Joža Vombergar.

Višek miklavževanja je bilo obdarovanje otrok. Vsi so dobili kako darilce, tudi tisti otroci, za katere jih starši niso pripravili. No, ravno to je bilo najlepše. Kar zažarele so oči tistih otrok, ko je Miklavž Franc obljubil, da nihče izmed navzočih otrok ne bo odšel domov praznih rok.

Bil je prijeten popoldan, predvsem za tiste, ki so se svetega Miklavža najbolj veselili, parklja pa malo bali, kakor se tudi spodobi.

BOROVLJE

Koroški Slovenci nismo ekstremisti

Na zadnji občinski seji v Borovljah se je občinski odbornik Feliks Wieser pd. Šašel pohvalno izrazil, da se je ob otvoritvi ljudske šole v Borovljah zapelo tudi slovensko, še lepše oziroma pravilno pa bi bilo, je naglasil, da bi župan dvojezične občine in ravnatelj ljudske šole spregovoril tudi slovensko. To je upravičena zahteva, ki odgovarja obveznostim, ki jih je prevzela Avstrija v avstrijski državni pogodbi.

Upravičene besede Wieserja so bile povod, da se je občinski odbornik svobodnjakov Rabitsch obregnil nad Slovenci, češ da je bilo tudi petje otrok ob otvoritvi šole odveč. V svoji protislovenski vne mi se je deklariral za Nemca oziroma za nemškega Avstrijca. Tu ga je odbornik Pauscher (KPA) opozoril na dejstvo, da živimo v Avstriji Avstrijci, kar so navzoči vzeli z odobravanjem na znanje.

Ta protislovenski izpad je župan Woschitz spet izkoristil za to, da je delil nauke po znanem načelu, da se na Koroškem odklanja oba ekstremizma — nemških nacionalistov in koroških Slovencev. Ta formula, h kateri se v stiski (slabi vesti) zatekajo koroški politiki in ki jo pridno ponavljajo na terenu, je seveda velik nesmisel, kajti nemogoče je, da se koroške Slovence, ki se borijo za svoje pravice zajamčene v 7. členu avstrijske dr-

žavne pogodbe istovetiti s tistimi elementi, ki koroškim Slovincem te zapisane pravice odrekajo in celo trdijo, da ne bo prej miru v deželi, dokler ne bo eden obeh narodov na Koroškem eliminiran.

Na seji so med drugim obravnavali in sklenili prvi redni in izredni dodatni proračun v višini 110,7 milijona šilingov. Ker so že dalj časa težave z oskrbo vode, so končno sklenili projektiranje novega vodovoda. Tudi kanalizacija napreduje, po vsej verjetnosti bo drugo leto otvoritev biološke čistilne naprave.

Jesenski lov na Blaškem polju

Klub prijateljev lova, organizator jesenskega lova pri lovski družbi Blato-Jagdgesellschaft Moos, je zopet pripomogel, da so se lovci tu in onstran meje srečali in demonstrirali medsebojno povezanost. Pričetek lova so naznačili lovski rogovi. Lovili smo na blaških poljih pod vodstvom tamkajšnjega lovovodja Lojza Možine. Čeprav je deževalo in snežilo smo vztrajali. V petih pogonih smo uplenili 42 fazanov in dva goloba. Dober plen za naše kraje. Pri zadnjem pogonu nas je obiskal tudi veleposlanik SFR Jugoslavije Pribečević Novak z Dunaja, ki je navdušen lovec.

Rado Pehaček, predsednik izvršnega odbora Lovske zveze Slovenije, se je v imenu gostov iz Slovenije zahvalil za odlično organizacijo in nam Korošcem želel, da se kmalu srečamo v loviščih Slovenije. Izrazil je željo, da bi se taki sliki nadaljevali, kajti prav taka srečanja bogatijo vlogo slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

V imenu Koroške lovske zveze - Kärntner Jägerschaft je pozdravi Okrajni lovski mojster - Bezirksjägermeister Ing. Albin Knaf in se organizatorju lova zahvalil za dober namen tega lova, ki omogoča, da se kot divjad v gozdovih, ki ne pozna meja, srečavamo in s tem utrjujemo in krepiamo medsebojne prijateljske odnose.

Mirko Kumer podpredsednik Kluba prijateljev lova je v imenu organizacije pozdravil in se zahvalil za udeležbo in obljubil, da bo še naprej stremel za boljše razumevanje med lovci obeh narodnosti na Koroškem in onstran državne meje.

Tudi Ignac Domej starešina Lovske družine Blato se je pristrčno zahvalil za lep udeležbo in dobro disciplino in izrazil željo, da se zopet srečamo. Po lovskem kosilu — praža, smo se srečni in veseli razšli na svoje domove.

M. P.

Predstavniki stanovanjske skupnosti Kranj obiskali Celovec

Tone Roblek, France Flander, Viktor Eršin in Ernest Mikoletič so sestavljali delegacijo stanovanjske skupnosti občine Kranj, ki so pred nedavnim obiskali Celovec. V Celovcu sta jih sprejela mestni svetnik Lotte Spinka in višji uradni svetnik Alois Kurath. Slednja sta gostom dala temeljit vpogled v stanovanjsko politiko mesta Celovec tako s teoretičnega kot s praktičnega vidika. Obe strani sta ugotovili, da so taki kontakti za izmenjavo izkušenj med občinama Celovec in Kranj koristni.

Andrej Kokot je pri razgovoru deloval kot tolmač.

Radiše v pesmi in sliki

MALO DRUGAČNA PRIREDITEV

Pevske prireditve, ki jih prireja en in isti zbor so si povečini močno podobne, saj razen zamenjave kakih pesmi zlepa ni nobene spremembe. Radišani so se zato odločili, da obogatijo svoj pevski spored z odgovarjajočimi skioptičnimi slikami, podobno kot so to svojčas delali Radiški fantje s prireditvami „Poglej pesem, poslušaj sliko“. Moški in mešani pevski zbor Slovenskega prosvetnega društva „Radiše“ sta pod vodstvom Stankota Wrulich pripravila pester pevski program, Tomaž Ogris pa je v besedi in sliki setavil sicer ne obširen, pač pa informativen prikaz domačega kraja in društva ter povezavo in ilustracijo pesmi. (Brala sta Leni in Andrej Lampichler.)

To prireditev so Radišani sicer pripravili za gostovanja. Prva in poglavitna naloga krajevne prosvetnega društva pa je seveda, da goji kulturo in prosveto predvsem doma. Zato so radiški prosvetaši v petek, dne 23. novembra 1979 vabili v novi kulturni dom domačine in goste iz bližje okolice na prireditev „Radiše v pesmi in sliki“. Udeležba s strani domačinov je bila sicer zmerna, a vendar zadovoljiva. Spet enkrat pa smo morali ugotoviti, da so Radiše zlasti za Celovčane kljub neposredni bližini še tako zelo oddaljene, da zlepa ne najdejo tega kraja.

V soboto, dne 24. novembra pa so radiški pevci s to prireditvijo gostovali v Kropl. Po daljšem premoru je prišlo spet do srečanja s pevci Kulturno-umetniškega društva „Stane Zagar“. Prijateljstvo, ki so ga Radišani in Kroparji navezali 29. septembra 1963 na Radišah, se je izkazalo kot trdno in trajno. Tudi to srečanje je bilo za vse udeležence lepo doživetje. Po prijaznem sprejemu, živahnem spremljanju sporeda je sledila še prijetna sproščena družabnost, ki daje takim srečanjem vedno spet tisti pravi pomen, saj se prav tam navezujejo in poglobljajo medčloveški in prijateljski odnosi, ki človeku dvigajo in bogatijo njegovo življenje.

so pa morali na žalost ugotoviti, da njihov nastop odpade. Vzrok temu nesporazumu je bil ta, da so domačini — SPD „Jepa-Baško jezero“ — imeli tako obširen program — miklavževanje, tamburaški nastop in recitacije — da vsega ne bi zmogli, predvsem še zaradi tega, ker je bila publika zelo mlada in bi bil tako dolg program dejansko mučen. Za drugič v opozorilo, da naj bo med Celovcem in društvi na terenu boljša koordinacija.

V soboto 24. novembra smo lediški posojilničarji obhajali pomemben jubilej — 50-letnico obstoja Posojilnice. Jubilejno slovesnost so naši združniki povezali tudi z občnim zborom, ki je bil 2 uri pred formalnim delom jubilejne slovesnosti in s slavnostno sejo, katere sta se udeležila poslovodni podpredsednik Zveze slovenskih zadrug dr. Mirt Zwitter in revizor Janko Oitzl.

Na občnem zboru so bili izvoljeni: Martin Ressimann za predsednika, Franc Arneitz za podpredsednika ter odborniki Janez Mikl, Janez Ressimann, Jožef Smolle, Hanzej Graber in Jožef Ressimann pd. Pečnik. Jubilejna slovesnost se je odvijala v Ravšovi gostilni. V popestritev tega dogodka je nastopil tudi tamburaški zbor SPD „Je-

pa-Baško jezero“, ki ga vodi Erika Wrolich in pa domači moški pevski zbor.

Številno publiko med katerimi so bili tudi povabljeni gostje sosednjih posojilnic iz Šentjakoba v Rožu, Ločila in Marije na Zilji, kakor tudi zastopniki bekštanske občine. Gospoda Bisjak in Marinjak, je v imenu domače posojilnice pozdra-

vil Janez Mikl. Gospod Bisjak se je v imenu župana zahvalil za povabilo in želel posojilnici mnogo gospodarskega procvita.

Zgodovino naše posojilnice je z veliko zavzetostjo orisal dr. Mirt Zwitter. Pri tem je navedel imena ustanoviteljev z župnikom Sekolom na čelu ter odborniki — Miha Koren, Valentin Krištof, Janez Pečnik, Franc Ressimann in ravnatelj Franc Aichholzer. V zadnji vojni, v najtežjem času zgodovine koroških Slovencev, je bila posojilnica likvidirana in enostavno priključena loški raiffeisnovki. Večina odbornikov je bila izseljena ali prišla v koncentracijsko taborišče. Po vojni, ko je bilo treba obnoviti posojilnico, je bil gonilna sila Franci Ressimann pd. Tratnikov oče (med vojno bil izseljen), ki je skupno s centralo v Celovcu ustvaril pogoje, da je posojilnica spet mogla uradno prevzeti poslovanje. Dr. Zwitter se je še živečima odbornikoma Šimeju Ressimannu pd. Pečniku in Antonu Smoletu, pd. Smojvcu, ki sta po vojni sodelovala pri obnovi posojilnice, še po-

iz Slovenije smo prejeli izčrpen opis gostovanja radiških prosvetašev v Kropi, ki ga v celoti objavljamo.

O položaju koroških Slovencev vemo marsikaj. Tudi se zavedamo, da jim moramo pomagati. Mišljenja o obliki pomoči pa so kaj različna. Nekateri najprej pomislijo na denarno pomoč, drugi na gradnjo kulturnih domov, tretji poudarjajo pomen gospodarske povezave. Pa še bi lahko naštevali. Prav gotovo gre največkrat za sodelovanje kulturnih društev z obeh strani. Preveč je zamujenega, kadar se k temu ne priključijo tudi druge krajevne organizacije, ki bi lahko na razne načine obogatile stike med ljudmi z obeh strani meje. Skrb za pristna prijateljska srečanja je ena od najboljših oblik pomoči korošcem, ki v svobodni rabi materinega jezika čutijo zato, da osnovnih človeških pravic. Tudi zato se tako neudrudno oklepajo odrske kulture — petja in igranja. Kadar pridejo k nam, jim lahko sleherni od nas lahko dokáže svojo voljo da talikrat obljubljenega pomoči, najlaže pač z obiskom njihove prireditve. Za vsakega nastopajočega je polna dvorana najboljša priznanje in prepotrebna moralna opora. Prav gotovo jo od nas pričakujejo tudi korošci, saj jo radi objavljamo. Pa je zmeraj tako?

Lahko bi rekli, da je 24. novembra 1979 v Kropi bilo. Tamkajšnji zbor je pripravil koroški večer, ki so ga izvedli gostje z Radiš. Društvi obeh krajev sta leta 1963 navezali stike, za katere velja ugotovitev, da so rešili kot malokateri. Nikoli ni šlo le za golo izmenjavo nastopov, zato ni čudno, da so govorniki iskreno želeli in potrdili prepričanje v nadaljnja srečanja skupnosti obeh krajev. Videti je bilo, da v to lahko vrjamejo. Zakaj? Radišani so v zbor pritegnili prav mlade pevke in pevce, ki bodo še uspešneje nadaljevali 75-letno tradicijo svojega društva. Na kropskem odru so jih pozdravili predstavniki učencev lipniške osnovne šole. Prava vzgoja in dobri zgledi starejših saj bodo porok, da se bodo uresničevale njihove izbrane pozdravne besede, ki so izprile upanje v uresničevanje zahtev in pravic Slovencev v Avstriji, prav tako v prihodnje sodelovanje, v katerega se bodo kar kmalu lahko vključili tudi sami. Kot je v navadi, sta si društvi izmenjali spominska darila, lipniška šola pa je za društveno knjižnico na Radišah prispevala lepo zbirko knjig. Te naj bi koroškimi bralcem dokazovale, da so pri nas mladi seznanjeni z razmerami sovrstnikov na oni strani Karavank.

Prireditev „Radiše v pesmi in sliki“ je privabila lepo število ljudi iz Krope in bližnjih krajev. Težko da bi našli koga, ki bi mu bilo žal obiska. Samo gostovanje in nič manj tudi zanimiv spored bi zaslužila, da bi bili zasedeni še tisti stoli, ki so tokrat ostali prazni. Za oba zbora, moškega in mešanega, je treba zapisati, da je njun zvok postal bolj svež, poln, ob novih ljudeh in številnih programskih obvezah pa tudi izbira pesmi bolj široka. Najbrž moškega zbora še nismo slišali tako zapeti, pa tudi mešani se je dobro postavili, čeprav so potožili, da so v zadnjem času imeli težave s pevskami. Ker zbor veliko prepeva, upravičeno pričakujemo napredek v zborovi tehniki, interpretaciji in izbiri umetniško zahtevnejših skladb. Vztrajanje starejših pevcev daje najmlajšim zgled, jih z izkušnjami uvaja v zborovsko prakso, ki pa ni sama sebi namen — ljubezen do pesmi se družijo s ponosom narodnostne pripadnosti, izražene v naši ljudski in umetni pesmi. Tudi prelepi barvni posnetki Radiš, okoliških vasi, lepota Koroške, znanec, in razne druge podobe so popestrile spored. Niso ga motile, pač pa so ga primerno dopolnjevale. Iz svoje bogate zbirke jih je zbral Tomaž Ogris, po poklicu učitelj, sicer pa tudi prizadeven član zbora, pa še tajnik društva in deževnik tudi drugod.

Šimej Wrolich je bil dolgoletni vodja glasbenega življenja na Radišah. Kot da je neuničljiv. Strokovno vodstvo zbora je zdaj sicer opustil, preostalo se je med pevce, poje skupaj z njimi ali pa solo. Poskobel je za naslednika. To je njegov sin Stanko, še več: Šimej ima v zboru že tudi 14-letno vnukinjo in 15-letnega vnuka. Različni rodovi se torej povezujejo za iste smote, ki se jih najmlajši šele začnejo zavedati, a bodo ob sodelovanju v društvu kmalu spoznali, da ne gre le za posebno obliko družabnosti; delo oziroma pomen pevškega društva je drugačno, še posebej pri Slovincih v Avstriji in Italiji.

Po nastopu so se člani obeh društev

zbrali k skupni večerji, tej pa je sledil družabni večer, ki je minil v prijetnem vzdušju. Zanj največkrat pravimo, da so ga ustvarili prijateljski pogovori o ponovnem dokazu prijateljskih vezi, o narčnih prihodnjega sodelovanja in podobno. Čeprav so ti izrazi resnični, so tako vsakdanji, da premalo povedo. Večer je potrdil besede, ki so jih Radišani na koncertu vplotali v vezni tekst: „Na gostovanjih se nikjer ne počutimo tako domače kot v Kropi.“ Niko Rupel, predsednik ZKO Radovljica pa je dejal: „Pri tako razvitim sodelovanju dveh društev ZKO nima kaj dodati. Zato bo še naprej najbolj prav, da se za način in pogostnost izmenjave dogovarjate sami, brez posrednikov.“

Nekaj članov prosvetnega društva V. Vodnik iz Doline pri Trstu, ki so bili tudi na opisani prireditvi, je s svojo prisotnostjo spomnilo na dejstvo, da je kropsko društvo pred 9-letji organiziralo srečanje Slovencev iz treh držav. Od takrat so medsebojni skupni nastopi postali več od prvotno zamišljenega: skromno, a vendarle vztrajno prispevajo h kulturni izmenjavi teh držav. Na zunanji je manj pomembna od npr. gostovanja Slovenske filharmonije, Drame ali Moderne galerije, zato pa bolj pristno povezuje ljudi in seže tudi v tiste manjše kraje, ki so drugače odrezani od bogatejšega kulturnega življenja.

EG

Zanimiv koledar

V kratkem dobimo v „Naši knjigi“ v Celovcu koledar posebne vrste Everest 79. Posebnost je namreč v tem, da je ilustriran s čudovitimi barvnimi fotografijami z uspele letošnje jugoslovanske alpinistične odprave na Mont Everest. Poleg tega bo dobršen del koledarja tvoril izredno napet in zanimiv opis poteka odprave na to najvišjo goro sveta. Fotografije in izčrpen opis dajejo bralcem živo sliko te skoro nečloveške borbe z naravo, v kateri je zgubil življenje domačin nepalski šerpa Ang Phu.

Pretresljivi opis jugoslovanske odprave na Mont Everest se zaključuje s sledečimi besedami: „... Na najvišjo goro sveta smo potegnili novo, jugoslovansko smer. Ta — peta po vrsti, po težavnosti pa prva smer — ne bo nadomestila klasičnega pristopa na Everest. Pretežka je, predolgo poteka v veliki višini, izpostavljena je viharjem. Vedno, dokler bo civilizacija, pa bo pričala o pogumu, tovarištvu in sposobnosti nekega majhnega naroda, ki je moral zelo pohiteti, da je ujel zamujeno.“

Cena koledarja bo znašala okrog 150 šilingov. Zlasti planinci in prijatelji narave ne zamudite enkratne priložnosti, ki se vam nudi, da si nabavite ta koledar, ki ni navaden koledar.

DOPIS IZ KANALSKE DOLINE

Nakaterim je slovenščina v cerkvi še vedno trn v peti

Pred nedavnim je glasilo Južnotirolske ljudske stranke „Volksbote“ objavilo nepodpisani članek „Begräbnisse im Kanaltal“ — pogrebi v Kanalski dolini. Po že znanih napadih na ukljanskega župnika Gariupa, je sedaj na vrsti župnik iz Žabnic g. Mario Černet, ker je, ob odprtem grobu pokojne Kicnove matere molil samo slovenski in italijanski Oče naš.

Dopisnik za Volksbote iz Kanalske doline dobesedno takole poroča: „Am offenen Grab wurde auf slowenisch und italienisch das „Vater unser“ gebetet. Ein „Vater unser“ in deutscher Sprache scheint immer noch verpönt zu sein. In der Kirche wird auch nur denen, die von weiten gekommen sind, wie Ortspfarrer ausdrücklich betont, in der deutschen Sprache gedankt.“ (Prevod) Ob odprtem grobu pa se je „Oče naš“ zmo-

lil po slovensko in po italijansko. Zdi se, da je nemški „Oče naš“ še vedno prepovedan. V cerkvi pa, tako je krajevni župnik s posebnim poudarkom povedal, da je bila zahvala v nemščini namenjena samo tistim, ki so prišli od daleč.

Kam člankar meri in na kaj misli, ni treba ugibati, vendar pa je marsikaj hote ali nehoti zamolčal. Med mašo, ki je bila v slovenščini, je krajevni župnik dodal evangelij, oče naš in zahvalo tudi v nemščini. To pa je seveda storil za tiste, ki so prišli od daleč in med njimi so tudi potomci optantov (pr. ured: ki so sledili klicu Hitlerja — Heim ins Reich), ki po „žabniško“ ne znajo več in razumejo samo še nemško.

Zahvalna formula pa je v rabi že 33 let in jo je pokojni žabniški župnik Jožef Simiz v slovenščini, italijanščini in nemščini napisal na platnice pogrebne obrednice. Zanimivo pa je, da se člankar tako živo zanima, kako se moli v Žabnicah, Ukvalah in v Ovčji vasi, prav nič pa ga ne briga, kako se pri pogrebi moli v krajih Naborjet, Pontabelj in Trbiž, kjer je avtohtono nemško prebivalstvo v manjši meri res še prisotno.

Med udeleženci pogreba pa člankar omenja samo tiste s Koroške in iz Kanalske doline, mi pa smo opazili tudi bližnje sorodnike s Tržaškega, ki so imeli vence s slovenskim napisom.

Podtikanja žabniškemu župniku so povsem neosnovana, kajti on res skuša ustreči vsem, včasih še preveč. Njegova zasluga pa je, da so verniki nemškega jezika v višarskem svetišču postreženi v materinem jeziku, kar ne moremo trditi za svetišče pri Gospej sveti na Koroškem, kjer je slovenski človek nezaželen.

S. Venosi

!!!Igralci amaterji!!!

Iščem za večji filmski projekt igralce (moške od 17 do 50 let) v mesecih januar, februar in marec. Interesenti naj bi imeli mesečno vsaj dva do osem dni časa za snemanje. Več časa pa pomeni lahko tudi večjo vlogo v filmu. Vloge bodo dobro honorirane. Edini pogoj: obvladanje obeh deželnih jezikov, zlasti pa nemščine.

Interesenti naj se javijo pismeno (s sliko) pri režiserju Marjanu SRIENCU, v Celovcu, Gasometergasse 10.

V ponedeljek 10. decembra 1979 pa se na omenjenem naslovu lahko zgledajo osebno ali telefonično (0 42 22) 32 5 50.

sebej zahvalil za njuno prizadevanost. Jubilejno slovesnost je zaključil domači pevski zbor. Ker je bil ta dan god sv. Katarine pa je še harmonikaš iz Rut skrbel za prijetno razpoloženje, ki je trajalo še dolgo v noč. Za jedačo in pijačo pa je seveda kot po navadi skrbel odlična Ravšova kuhinja.

Minkin oče je takoj uganil, da ima mladi Sončarjev hlapec drugačne skrbi.

„Prav, da si prišel. Na nas ne pozabi, tudi, če se greš v Celovec učiti. Za vrtnarja se greš menda učiti. Minka mi je pripovedovala...“

Glej jo, se je ustrašil Domen, potemtakem mu je hčerka vse zaupala.

„Posebno takrat ne pozabi nas, če bi Minka res odšla gor k Celovcu. Težko je življenje! Kaj pa mladi? Vsi ne morejo iti na kmete služiti? Za golo hrano in par čevljev na leto? Tukaj v bajti pa tudi ne more vedno ostati. Nimamo niti dosti polente za vse. Prekletu usrano je življenje!“

Domen je dobival vtis, da zmerja njega, kakor da je on zastopnik boljše kaste delavcev, ki živijo ob dobrem pristnem rženem kruhu in špehu in se jim na vse strani medeno dobro godi.

„Ko bi jaz vedel pomoči, bi gotovo rad pomagal.“

„Vsak se mora zanimati zase najprej, za svoj kruh, za svojo srečo, ob enem pa se moramo delovni ljudje skupaj zanimati za skupne zadeve nas delovnih ljudi. Gospoda sama od sebe nam ne bo povečala kosa kruha! Borba je potrebna! Borba!“

Vrnila se je Minka, stala je nekaj časa pri vratih, da se je oče scela izkašljaval v svojem političnem navalu.

„Če bo gospoda tako naprej pritiskala, bo zarožljalo. Vedno manj je dela. Vedno več brezposelnih. Če boš kaj rekel čez Schuschnigga, te že imajo.“

Domen je pritrjeval.

„Kmete tudi daje. Le težko prodajo les. Za slabo ceno. Pa meričniki pritiskajo. V frati ti potrdi marsikaj, pozimi, ko si hloče privlekel po sačinu tja na Rebrco ali na železniško postajo za Leitgebovo tovarno, pa ti izvržejo toliko lesa.“

Tako je povedal Domen.

Zdaj je vsekal Minkin oče čez farje, pač pa je dodal, da domači dušni pastir ne spada pod tisto kategorijo.

„Sploh je nekaj čudnega. Ni pa drugačne rešitve, kot da revolucija naredi red. Vampeljni naj bi poprijeli za barbarsko delo. Seveda je vprašanje, koliko bodo narediti mogli, ker niso navajeni žuljev. Bo pa spet kriza, ker se ničesar ne bo naredilo.“

Možakarju se je videlo, da ne ve rešitve za probleme, o katerih stalno sliši od strankinih tovarišev, po trgu in okolici poskritih socialdemokratov in komunistov.

„Začne se že pri tem, da samo premožnih staršev otroci morejo študirati. Tako bodo seveda vedno bogatejši najbolj izobraženi in najbolj močni. Pa komandirajo svet. Kje bi bila rešitve, da bi se vsak lahko šolal in izučil za tisti poklic, za katerega ima talent in veselje. Najbrž ni take rešitve. Če bi kaj takega bilo kdaj res na svetu, maceda, rečem ti, ali ne bi bila nebesa za delovne ljudi!“

Domnu se je posvetil obraz, kajti možakar je govoril z nalezljivo vnemo. Dodal pa je sveeno:

„Seveda mora biti človek tudi zadovoljen. Danes to more biti. Čudno je le, da so ljudje taki bojazljivci. Vsi skupaj bi potegnili, pa bi zahtevali, da mora pravica biti na svetu.“

„Skupaj, skupaj...? Ko prav trda prede, je le malo zanesljivih, trdnih, takih, ki se grejo tepsti.“

Domnu ni bilo povsem jasno, kaj hoče možakar.

Zdaj se je oglasila Minka. Z zavzetim pogledom je ujeval najprej Domna, potem je počakala z občmi vprašujoče na očetovem obrazu. Skoraj bi se spotaknila na pragu. Domen je priskočil. Pa se je še ujela. Videlo se je preočito, kako se počuti v njegovem objemu. Sedli so k mizi.

Valentin Polanšek

9

BRATOVSKA JESEN

I. del

Sedeli so in paberkovali kot najmenitnejši ljudje vsega sveta. Minki se je zdelo, da z vsakim besednim poudarkom odkriva na lastnem očetu poteze, katere so ji bile doslej prikriti. Da oče ve toliko zanimivih novic? Pa k vsaki Domnovi zgodbi dodaja vselej kaj prijetnega. Joj, najraje bi bušnila v smeh, se zjokala od sreče, oba objela in poljubila, ju zavrtela skozi skromno domovanje in uganjala prav neverjetne otročarije!

„Bolj dobro bo, če boš ti nama postregla!“ se je hehetal oče in omenil žganje. Ko Minka odide iz sobice in sta moška sama, oče spremeni svoj glas:

„Vedno hujše je, odkar so na Dunaju hokenkrajclarji Dollfuša ubili. Včasih pa si že mislim, hudiči, naj me zaprejo, bom vsaj vedel zakaj trpim. Tukaj zunaj si moraš dlan pred usta držati, ničesar ne smeš več pokritizirati! Prosjačiš za delo! Pa ga ni! Brezposelne podpore je sramotno malo!“

Domen se ni dosti spoznal na politične dogodke zadnjih mesecev. Ni vedel, kako bi odgovarjal. Nejasno pa se mu je nekaj vsiljevalo v možgane: Ti si prav tako delavec, četudi hlapec na kmetiji, kjer te oskrbujejo in jim delaš, kolikor od tebe zahtevajo. Ne smeš razločevati težave tukajšnjega kapelškega brezposelnega nemaniča od trpljenja kmečkih poslov, ki nimajo tako dobrega delovnega mesta kot ti.

Besede ne pridejo same od sebe

Nekateri otroci že zelo zgodaj govorijo, drugi se učijo govoriti počasi, kakor bi jim beseda posebej delala težave. Starši se v takšnih primerih vznemirjajo, a največkrat brez potrebe.

Nikjer ni zapisano, da mora vsak otrok že pri dveh letih govoriti kot dež. Besedni zaklad je bogastvo, ki si ga je treba pridobiti s trudom, počasi. Kdaj bo otrok tekoče govoril, je odvisno od mnogih zunanjih okoliščin.

Mali Peter je bil star dve leti in pol, govoril ni nič bolje kot njegova leto dni mlajša sestra. Starši so bili hudo zaskrbljeni, bali so se, da bo otrok zaostal. Nato pa se je Petru nenadoma samo od sebe odprlo. Tako rekoč čez noč je dobitel vrstnike. Skrb je bila torej odveč, deček si je samo prizadeval, da bi bil podoben sestrici.

Dokler je otrok telesno in duševno zdrav in ne kaže nobenih drugih vedenjskih motenj, ni razloga, da bi starše skrbelo, pa čeprav govori manj in slabše kot vrstniki. Lahko pa začnejo posvečati otroku več časa, učijo naj ga govoriti, z njim naj se ukvarjajo posebej skrbno. Pomaga že, če se pogosto pogovarjajo z otrokom. Spodbujajo naj ga, ko govori. Nikakor pa ne smejo posnemati njegove govorice. Z otrokom je treba govoriti jasno, razločno, brez pomanjševalnic in posebnih ljubkovalnih izrazov. Potrudijo naj se, da z otrokom govorijo počasi in preprosto, da bo lahko razumel besede in jih ponovil.

Kadar zmanjka besed

Mibec je star tri leta in pol. Živahen otrok je, domiselni, vendar ima že nekaj časa težave z govorjenjem. Sredi stavka mu zmanjka besed, obmolkne in temno zardi, ne more in ne more izgovoriti tistega, kar bi rad. Zdi se, kot bi se mu misli v glavi prebivatele, on pa jim s svojim besednim zakladom še ne more biti kos.

Starši, ki imajo z otrokom podobne izkušnje, naj pustijo otroku vedno dovolj časa, da najde prave besede in izreče stavke do konca. Potem naj ga pohvalijo in prijazno poprosijo, naj stavek ponovi.

Otrok se tako nauči, da ni nič hudega, če se mu besede včasih zataknejo. Da nihče ne zahteva od njega, da mora govoriti hitro in gladko. Govorna motnja bo kmalu prešla, ne da bi se razvila v jecljanje, ki ga je nato zelo težko odpraviti. Otroci pa, ki jim starši z napačnim ravnanjem ne pomagajo prebroditi težav, lahko začnejo jecljati.

Tehnika za pomoč

Štiriletna Maida prav lepo govori, le s sičniki in šumniki ne gre gladko. Včasih ne zna reči "š", večkrat tudi sselja. Takšne težave so zelo pogostne, ponavadi izginejo same od sebe. Starši lahko otroku pomagajo pridobiti pravilno izgovorjavo tudi s kasetofonom ali magnetofonom. Otrokov govorico posnamemo na kaseto. Potem mu zavrtijo posnetek

Kaj pa počitnice starejših ljudi?

Daljš ko delamo, bolj smo utrujeni in če to traja leta in leta brez pravega počitka, se začnejo kaj rade razne bolezni: težave s srcem, živci, prebavo (rane na želodcu in dvanajstniku) in podobno. Vse to nas opozarja, da ne bi smeli z delom dolgo pretiravati in da bi bilo treba čas, ki je po zakonitih predpisih določen za oddih, res tako izkoristiti.

Zal pa temu ni vedno tako: Najdemo tisoč izgovorov, da lahko še med dopustom opravljamo razna honorarna ali kako drugače koristna dela. Na popolno sprostitvev organizma pa pozabljamol! Nekoliko si sicer oddahnemo, vendar pa kaj kmalu ko pridemo z dopusta občutimo, da se nismo dovolj odpočili. Podobno je tudi tam, kjer mora nekdo na dopust, drugi pa prevzame vse njegove obveznosti in delo. Ko se prvi vrne, pa spet ta dela za oba. Prav gotovo v takih primerih dopust ne zaleže bogve kaj. Prav tako pogosta napaka je, da ljudje svoj dopust drobijo na posamezne sobote, nedelje in ponedeljke, pri tem pa pozabljajo, do človeka porabi za to, da se v dopust vživi, kar nekaj dni. Šele takrat lahko rečemo, da je začel uživati vse ugodnosti oddiha.

Pogosto napak ravnaajo ljudje, ki delajo v zaprtih prostorih in največ sede. Ti menijo, da je najboljši dopust pod lipo zeleno, ob kozarcu vina in ob obilno pogrnjeni mizi. Telo pa, ki je bilo že tako vse leto zanemarjano, zanemarijo še med dopustom. Res je, da se težkemu fizičnemu delavcu prilije počitek, pri katerem se le malo giblje, za ljudi s sedečimi poklici pa to ni najboljšo. Zmerni gibanje, zlasti sprehodi, plavanje in igre (n. pr. žogo) bodo prinesli več zdravja, kot prej opisano poležavanje. Tudi fizični delavci grešijo, ker mislijo, da se pri svojem delu že dovolj razgibajo: res se, a skoraj pri vseh delih uporabljajo le določene mišične skupine in opravljajo le določene gibe v velikokrat neprimernih telesnih držah. Zato bi tudi njim ne škodilo zmerno telesne vaje in obremenitve. Tako danes tudi razumemo aktivno rekreacijo in relaksacijo.

in povedo, kaj je narobe. Pokažejo, kako se ta ali oni glas pravilno izgovarja. Otroci bo že po nekaj poskusih znal popraviti napako.

Pomagajo tudi igrice, v katerih otrok in starši izmenoma izgovarjajo besede, v katerih se ponavlja težko izgovorljivi glas. Vendar vaja ne sme postati prisila, potem bi se učinek sprevrgel, postala bi kvarna.

Pravočasno je treba pomagati

Napake v izgovorjavi ali težave pri izražanju starši zgodaj opazijo, včasih so nato zaskrbljeni, včasih se tolažijo, da bodo težave prešle same po sebi. Najpametneje je, da poskušajo otroku takoj pomagati. Z igro, s prijaznim prigravarjanjem naj mu vlivajo samozavest. Tako je mogoče večino drobnih govornih napak odpraviti skoraj mimogrede.

Napačno ravnanje, prisila ali celo hudovernje, češ tako si nemaram, da se ti še govoriti ne ljubi, pa dosežejo ravno nasprotno, kar si starši želijo: otrok se začne napake zavedati, strah ga je, še preden odpre usta. Jecljanje, sesljanje in druge napake se globoko zakoreninijo, da jih je treba kasneje odpravljati celo s strokovnjakovo pomočjo.

Kot smo že rekli, mora biti počitek dovolj dolg, predvsem si moramo do siteda privoščiti spanje in mirovanje. Zato je razumljivo, da porabljenih sil ne moremo nadomestiti le v kratkih "vikendih", torej s polovico sobote in nedelje, saj preostali čas prebijemo na vožnji, ki tudi utruja.

Kaj pa tisti, ki so že prenehali redno hoditi v službo? Njih nihče ne priganja, da morajo biti zjutraj zgodaj na delu, imajo še sicer svoje družbene obveznosti in skramne pokojnine skušajo z dodatnim delom nekoliko izboljšati. Za njih bo odločitev, kako in kam na dopust seveda teža, če že zaradi drugega ne, zaradi visokih cen v naših letoviščih. Morda pa bodo le našli kako priložnost, da bodo lahko preživeli predvideni čas dopusta.

Zanje naj velja zlasti načelo: vsakega po malem in ničesar preveč, ki je tudi sicer ključ do zdravja. Težko opredelimo, kdaj se začne prava starost in prav gotovo je kdo pri sedemdesetih letih še prav tako krepak kot pri petdesetih, le zadnja in utruja se hitreje, in ne zmore več toliko kot je prej. Sprijazniti se je treba s tem, da obnemem s staranjem počasi pešajo tudi sposobnosti organizma. Prve znake prazvprav začutimo ob večjih naporih: zasopljivi smo, srce nam tolče nekje v grlu, pa tudi oddahniti se ne moremo tako hitro. Če nas hitra hoja takole utruja in se delo srca ne umiri v treh minutah, potem je to že prvo opozorilo, da je njegova funkcija nekoliko popustila. Tudi ožilje se počasi pridružuje in odtod ostale težave (mrzle roke in noge, hitrejšo utrujenje po naporih, bolečine pod prsnico ob razburjanju ipd.). Zato bo moral naš starejši dopustnik pač nekoliko drugače predvideti kraj dopusta in način, kako ga bo preživel.

Osnovno glede počitka in gibanja smo že povedali. Dandanes priporočajo strokovnjaki tudi starejšim zmerne telesne napore, a zlasti debelejši naj ne bi pretiravali. Že po naravi so raje počasnejši, manj jim prijeta vročina in mraz, izogibajo se pretiranim naporom. Vseeno pa morajo nadaljevati v vsakodnevni telesni vaji, da telo ne zakrni, kar bi bilo najbolj nevarno. Če izgubijo kondicijo, je to skoraj začetek pravega staranja. Le dvajset minut telesnih vaj na dan podaljša življenje za leta in leta. Če pomislimo še na to, da se vse manj gibljemo, ker delamo sede, se vozimo na delo in domov, ne tekamo po stopnicah — vse to golovo vodi k slabšanju naše kondicije.

Posebno poglavje v skrbi za zdravje tako odraslih kot tudi starejših je pravilna, uravnotežena prehrana. Kot pri enih vidimo pretirano štednjo, tako pri drugih prekomerno prehranjenost, saj pojedjo mnogo več, kot bi bilo treba. Prava mera pri delu, počitku, jedi in pijaci — to so osnove za ohranitev zdravja v visoki leti! Izogibati se moramo tudi težko prebavljivih jedi, poživil (kava, nikotin), močnih alkoholnih pijač. Poleti seveda telesu prija dosti tekočin: mleka, sadnih sokov, sadja, sočivja in zelenjave. Tudi mineralne vode ne smemo podcenjevati. Po večini obrok priporočamo kratek oddih, nato sprehod.

Kaj pa na dopustu? Starejši naj se izogne vsem obremenitvam, ki jim tudi sicer ni bil kos, naj ne pretirava ob vodi s kopanjem, s sončenjem in zračnimi kopelmi, ki so sicer koristne; preveč prepriha pa bi lahko povzročilo prehlad. Najboljše opozorilo bo utrujenost: dokler smo prijetno utrujeni še gre, čim pa bi začutili tako utrujenost, da si kar ne moremo odpočiti, potem pa smo prav gotovo pretiravali.

ENOLONČNICA Z MESNIMI CMOČKI

Maščoba, zavitek suhe zelenjave, 2 do 3 krompirji, približno 1 liter vode, jušna kocka, 2 do 3 žlice riža, sol, poper, zeleni peteršilj; 25 dkg zmletega mesa, 2 žlici drobnih jajc, poper, čebula in česen v prahu; 2 do 3 paradižniki in drobnjak.

Hitro narejene jedi

Na maščobi prepražimo zelenjavo in na drobne kocke narezan krompir. Zalijemo z vodo, dodamo jušno kocko, riž, sol, poper in sesekljan zeleni peteršilj. Juha naj rahlo vre.

Medtem zmeleto meso rahlo vgnelemo z droblinami, jajcem, soljo, poprom, čebulo in česnom. Iz zmesi oblikujemo majhne cmoke, te pa zakuhamo v enolončnico. Kuhajo se približno 25 minut, juha pa naj rahlo vre. Preden damo jed na mizo, ji dodamo narezane paradižnike, po okusu začini in potresemo s sesekljanim zelenim peteršiljem ali drobnjakom.

ZAREBRNICE Z DODATKOM

Zarebrnice odstranimo kosti, jih rahlo potolčemo in po eni strani namažemo z gorčico. V dovolj vroči maščobi jih na hitro opečemo, najprej z namazano stranjo navzgor, nato jih obrnemo in spečemo do mehkega. Šele potem jih potresemo s soljo, poprom in sesekljanimi zelišči. Tako pripravljene zložimo na pogret pladenj in postavimo na toplo. V soku od pečenja na hitro prepražimo na kose narezane paradižnike, jih potresemo s sesekljanim zelenim peteršiljem, soljo in droblinami. Prepražen paradižnik nadevamo na pladenj k mesu in v ponvi segrejemo kupljen pommes frites (ali cekinček).

OMLETA Z MESNIMI OSTANKI

1 do 2 jajci, 1/2 razane žličke pecilnega praška, mleko, začimbe, razni mesni ostanki (pečenka, klobasa, slanina, gnat) in maščoba.

Iz jajca, make, pecilnega praška in začimb pripravimo gostljato omlatno testo. Primešamo mu na drobne kocke narezane mesne ostanke, ga začini po okusu in glede na vrste mesa (čebula in česen v prahu, muškato orešek, peteršilj, limonina lupina). V večji ponvi razgrijemo maščobo, vlijemo vanjo testo in ga na šibkem ognju po eni strani lepo opečemo. Nato ga previdno obrnemo in spečemo. Pečeno omlatno režemo kot torto. Poleg ponudimo poljubno solato.

DUŠENA RIBA

Sveža ali zamrznjena riba (mečarica ali drugačna), sol, čebula, limonin sok, surovo maslo, paradižnikova mezza, drobnjak, limonine rezine, krompir in solata.

Ribo začini s soljo, čebulo in limoninim sokom ter zavijemo v aluminijasto folijo, dobro namaščeno s surovim maslom. Zavito ribo dušimo v foliji v pečici ali na žaru, z malo vode pa tudi v kozici na štedilnikovi plošči, približno 25 minut. Nato folijo zgoraj prerežemo ali odvijemo in prelujemo ribo s paradižnikovo mezgo ter okrasimo s sesekljanim drobnjakom in limoninimi rezinami.

TELEČJI ZREZKI

4 telečji zrezki, maščoba, 4 gnatne rezine, 4 sveži ali suhi žajbljevi lističi, 4 rezine sira, rdeča paprika ali zeleni peteršilj.

Zrezke rahlo potolčemo in na hitro opečemo z obeh strani. Nato obložimo vsakega z gnatjo, žajbljevim lističem in sirom in damo v pečico, da se pri zgornji toploti sir stopi. Preden jih damo na mizo, jih potresemo s papriko ali peteršiljem.

Kod je pričarala te dobrote? Je ugibal oče z debelimi očmi, ko je gledal kolačeve rezine na krožniku. Domen se je obotavljal, ko je opazil, da je poslastica samo za njega. Šilce žganja pa je stalo tudi pred očetom.

Minka je samo gledala. Zdaj Domna, zdaj očeta. Seveda bi najraje sedla k Domnu. Oče je bil s pravo besedo pri roki:

„Le sedi na svoje mesto. Če je tako nanoslo, da se je Domen vsedel tja, je pač namenjeno. Bosta pač skupaj sedela.“

Minka je pritisnila svoje koleno k Domnovemu. Oče tega ni opazil. Nadaljeval je svoje boleče težave:

„Seveda je hudič za vas mlade kmečke fante, se reče za kmečki proletarij. Ali naj si vse življenje hlapec ali greš garat k drvarjem? Z rudarji je mimo, odkar so na Prevrjem ukinili premogovnik. Ukinili? Spufali so se prav svinjsko! Delavcem pa ostali dolžni plače. Tako dela salamejska gospoda. Je hudič, pravim ... V tujini tudi ni boljše za knape. Kako pa si ti sploh prišel na to, da bi se šel učiti za vrtnarja v Celovec?“

Domen je odvrnil brez volje:

„Po eni strani me mika svet in drugačno delo, se reče, tako delo, da bom sproti zaslužil zanesljiv denar, po drugi strani pa me skrbi, ali bom vzdržal. Sosedov Ježljev Pavle je našel zame to delo. On je navdušen in pravi, da se mi bo dobro godilo, da ni težaškega dela, da je v Celovcu zelo zanimivo.“

„Povsod je zanimivo živeti, zlasti če imaš dovolj denarja!“ je prišlo kisljo iz možakarjevih ust.

Domen je nadaljeval:

„Očetu je prav. Mama ni rekla ničesar proti. Sončar se je namrdnil, ko je zvedel za to in je menil: ‚Prej sem bil dober, da smo ga pri nas zredili, zdaj, ko je za delo, pa ti grel! To je tisto malo prevzetno gledanje kmetov

posestnikov. Vse je v njihovi zarobljeni pameti le premoženje, kar je na kmetiji, živo in nepremično premoženje, živina in denar in ugled in izpostavljen sedež v cerkvi in določeno mesto pri mizi doma, torej tudi bajtarij in posli in otroci, pa še kmetica sama.“

Zdaj se je oglasila Minka:

„Vsi niso taki. Sploh so kmetje v Ojstrovini, kolikor jih jaz poznam, dobri ljudje. Nič se ne postavljajo. Radi te povabijo k mizi in dajo jesti. Treba si je zapomniti tiste dobre ljudi in ne zaradi redkih osameznikov obsojati kar vse.“

Domnu so se zdele Minkine besede kaj odrasle in pametne.

Minkin oče je molčal in se začel ukvarjati s svojo pipo.

„In ti? Je že odločeno, da greš v Celovec?“

Minka je skomignila z rameni.

Tudi sedaj oče ničesar ni rekel.

Domen bi imel še marsikaj povedati, pa vpričo njegove očeta ni maral.

Kot v težkem polsnu se je užitljival mladi človek v svet vrtnarskega obrata velikega zavoda, v brezčutno tuje okolje, ker je pretežno prevladovala nemščina. Dan je bil vkovan v predpise in zapovedi. Ljudje so občevali med sabo na drugačen način kot se to dagaja na domačih kmetijah, kjer morda le še preveva gospodarja, posle in dninarje potrpežljiva sosesa vzajemnost. Zdaj pa je bil nekako vsak korak določen, slepo podrejevanje je zahtevala nevidna sila.

Z domačima gimnazijcema Ivanom in Andrejem iz Ojstrovine se je Domen dobival prav poredko. Zdeja sta se mu drugačna tukaj v celovških zidovih kot doma sredi svobodnega podeželskega zraka Ojstrovine. Mladeniča sta

bila seveda uklenjena tudi v čisto drug svet učenja kakor nekdanji Sončarjev hlapec ob svojem vrtnarskem početju.

Sanjalo pa se mu je vedno, kakor da je na Sončarjevem. Celovških sanj se ni oprijela njegova duša. V sanjah je objemal svojo Minko, kot bi prihitel ves zadihan vrh Ojstre in se razgledoval, kdo vse bo videl, kako je zaljubljen v svojo izvoljenko.

Samo poredko so dajali prosti čas. Vedno so imeli novega posla za slovenskega mladeniča. Od drugih je čul podeželski človek, da je treba ubogati in to brez ugovora, kajti takoj si na cesti, če ne pariraš. Deset drugih lahko takoj vzamejo v službo namesto tebe, če bi te poglali domov. To za tiste ‚tam zgoraj nekje‘ ni noben problem.

Za Domna ni bilo tega problema. Vedno je bil marljiv človek. Že tako iz naravnega čuta, da je treba delati, ne garati, pa tudi ne lenariti. Vedel je, da je treba znati ‚iti ljudem na roko‘. To se je že doma vselej dobro obneslo. Zato je tudi tukaj v Celovcu opravljal svoje dolžnosti v redu. Kadar je bil vendarle prost, je izginil kamorkoli že, samo, da je bil sam zase. Kako se je sedaj vedno bolj ukvarjal s samim seboj. Tega poprej nikdar ni delal. Zdaj se mu je posvetilo na pomilovalni način: Da je človek sam sebi najbližji!

Domen je najraje letal na svoj skriti kraj v obsežnem zavodnem sadovnjaku, pa se zabaval s svojimi orglicami. Orglice mu je kupila Minka za slovo. Samo toliko, da bo laže prenašal tisti čas, dokler ona ne pride v Celovec in se bosta gotovo pogosteje videvala, je prav ljubko povedala.

„Kadar boš na orglice godel, te bom vselej čula tu notri!“

(Dalje prihodnjič)

Slaba vest Tržačanov se imenuje Rižarna

● Napisali ste knjigo o Rižarni v San Sabbi, tržaškem koncentracijskem taborišču, zato bi vas radi vprašali najprej tole: zakaj je to taborišče stalo prav v Trstu in ne kje drugje?

Rižarna pri Sv. Soboti je takrat, ko so jo postavili, rabila kot luščilnica riža, ki pa so jo že za fašizma uporabljali v različne namene. Leta 1943, v drugi polovici meseca oktobra, je prispelo v Trst tistih 92 pripadnikov akcijskega oddelka Reinhard. To je bila posebna skupina zločincev, ki se je izvežbala na Poljskem, v Lublinu, kjer so bila glavna uničevalna taborišča, ki jih je vodil zloglasni Globocnik. Globocnik je bil policijski general, po rodu Tržačan. Eno od taborišč, v katerem je deloval, je bila tudi Treblinka, kjer so usmrtili 730.000 ljudi.

● Gotovo ni naključje, da so v tržaško taborišče poslali prav človeka, ki je bil tu doma.

O tem se je veliko govorilo in razpravljalo. Nedvomno so bili možje, ki so tvorili to skupino, vse prej kot prijetni ljudje. Gotovo je, da so do bogastva, s katerim so pripotovali iz Poljske, prišli po nepošteni, kriminalni poti. Preko židovskih trupel, seveda. Zakaj so jih zaposlili v Trstu? Zato, ker je bilo pričakovati, da bo na tem področju partizansko gibanje še posebno močno, je bilo to mesto torej važna postojanka. Globocnik je seveda dobro vedel, zakaj naj bi taborišče stalo prav pri Sv. Soboti. To je namreč precej samostojno predmestje Trsta, ki pa je odlično povezano z Istro in s Krasom. Skratka, v mestu so to taborišče zlahka prikrili — čeprav so bili prebivalci, vsaj delno, seznanjeni z resnico: v njem so izginjali slovenski, hrvaški in italijanski partizani. Jasno, prav tako Italijani, ki jim niso hoteli služiti, in tudi Židje. V glavnem slovenski in hrvaški partizani, pa njihove družine, njihovi prijatelji.

● Lahko torej sklepamo, da tržaška Rižarna ni bila nacistično iztrebljevalno taborišče v klasičnem smislu te besede...

V nekem določenem trenutku so bili nacisti prisiljeni, da ga spremeni v iztrebljevalno taborišče. Ko so nenadoma spoznali, da položaju niso več kos, da te vojne nimajo več v rokah, da so partizani zanje premočni in da jim ne pridejo več do živega, jim ni preostalo drugo, kot da koncentracijsko taborišče spremenijo v uničevalno taborišče. Skoraj vsi Židje so bili v taborišču Sv. Sobote le prehodno, kar je v nasprotju s sicer veljavni ugotovitvami. Od tod so jih pošiljali v Auschwitz, in pozneje, ko so taborišče osvobodili Rusi, v Nemčijo... Velika večina tistih, ki so umrli pri Sv. Soboti, so bili zagotovo slovenske in hrvaške narodnosti. Kadar so plenili po istrskih in kraških vaseh, so puščali za seboj pogorišča, ljudi pa zajeli ter jih odgnali v Rižarno. Tu so jih morili, kako, tega si človek niti predstavljati ne more.

● Rekli ste, da za Trst ni gotovo, ali je vedel ali ne, kaj se dogaja v Rižarni, da pa ste vseeno prepričani, da so mnogi poznali resnico.

Če kdo, so jo poznali uradni veljaki, velmožje, ki so bili v službi nacistov. Nekdanja oblast. Po vsej verjetnosti je resnico o Rižarni poznal tudi monsignor Santin, tržaški in istrski škof. Monsignor Santin je v tej zgodbi odigral, recimo temu tako, edinstveno vlogo. Kadar se je izkazalo, da so tisti, ki naj bi jih rešil iz Rižarne, židov-

skega rodu ali, v narekovajih, italijanski arijci, ali celo Židje, ki niso Italijani, se je odpravil k nacistom in skušal posredovati. Kadar pa naj bi rekel dobro besedo v korist narodov ali ljudi, ki niso govorili italijansko, ampak slovensko ali hrvaško, dvomim, da je sploh s pristom mignil. Zakaj tako? Zato, ker je bil Santin takrat, in je še vedno, klasičen proizvod nacionalfašizma ali italijanskega nacionalizma (ki ni bil nič drugačen), človek, ki se ni zavedal, da je Trst resda „italijansko“ (dajte to v narekovaje) mesto, da pa njegova bližnja okolica, Kras in Istra, ni bila italijanska. Razen obale. To je bilo torej ozemlje z mešanim prebivalstvom,

● Rekli ste, da so še ljudje, ki bi vedeli o dogodkih v Rižarni marsikaj povedati.

Seveda bi jih še našli, ki precej vedo! V Trstu bi se našel kdo, kot tudi v Nemčiji in Avstriji. Eden od dobro poučenih je Lerch, Globocnikov namestnik, ki kot ugleden meščan mirno preživlja svojo starost na Koroškem. Nedvomno bi vedel prav vse povedati tudi Obersdorfer, ki je bil sicer obsojen na zapor, pa brezskrbno preživlja svoje dni v Münchnu na Bavarskem. Zagotovo bi bil odlična pričča Allers, drugi poveljnik akcijskega oddelka „Reinhard“, za katerega pravijo, da je pred kratkim umrl; če-

Pred časom je za „senzacijo“ posebne vrste poskrbel francoski znanstvenik Robert Faurisson, ki je nastopil s povsem neznanstveno trditvijo, da taborišča, v katerih naj bi nacisti načrtno uničevali milijone ljudi, sploh niso obstajala. Njegova trditev je razumljivo močno razburila najširšo mednarodno javnost, ki ima vendar dovolj dokazov o obstoju in delovanju teh taborišč; krogi, ki se še vedno navdušujejo za nacistično miselnost, pa so v tej trditvi nasprotno videli „dokaz“ o „nedolžnosti“ nacizma. Na podlagi tega „dokaza“ so spet — kakor že večkrat v letih po vojni — zagnali gonjo, da nacistična koncentracijska taborišča s plinskimi celicami niso nič drugega kot izmišljotina, ki je zrasla na zeljniku vojne propagande.

Najboljši odgovor na take trditve so seveda dokumenti, ki odkrivajo resnico o nacizmu in njegovih zločinih. Eden takih dokumentov in odgovor francoskemu „učenjaku“ je tudi knjiga „Rižarna v San Sabbi“, ki jo je napisal Ferruccio Fölkel. To je namreč zgodovinski dokument o edinem nacističnem koncentracijskem in uničevalnem taborišču na ozemlju Italije.

Po intervjuju, ki ga je revija Teleks napravila z avtorjem knjige, povzemamo naslednje podrobnosti.

ki se mu ga ni zdelo vredno vzeti v zaščito. Da bi reševal življenja Slovencev in Hrvatov? V tem ni videl nobenega smisla. Kako to? Zaradi načela vendar, ki se ga je držal večji del tedanjega meščanstva... Po njihovem sta se red in zakon odražala v boju proti Slovanom, ki niso bili samo Slovani, ampak tudi komunisti in pristaši komunistov. Vidite, to je tista črna in boleča točka vseh Tržačanov, in po vsej verjetnosti jo občuti tudi Santin. Grenko je priznati, toda ta zgodba je prepletena s sramoto in bolečino. Kot v moji knjigi. Kajti tudi sam sem Tržačan. V zgodovini mesta Trsta torej obstaja umazano poglavje, ki sem ga glasno priznal, ki ga priznavam, o katerem bom pričal, dokler bom živ.

prav zelo dvomim, da te ljudi tudi pokopljejo, zakaj potrdila o njihovi smrti še ne pomenijo, da so pokojni. Potem bi kaj vedeli nekateri Tržačani, ki so bili zaposleni v Rižarni in ki so sodelovali z nacisti in SS. Ena od njih je Augusta Reias. Reklji boste, da je to zelo stara ženska. Bila je prevajalka. Toda poleg nje so tu še drugi. Koliko vedo? Za ljudi, ki sem jih imenoval, sem prepričan, da vedo vse. Vse o tem, kar se je dogajalo v uničevalnem taborišču. Natanko vedo, zakaj so ga postavili prav tam in kakšno je bilo „življenje“ v njem do leta 1945.

● Gotovo se spominjate, da so v Franciji nekateri poskušali prodreti z mnenjem, da nacistična uničevalna taborišča niso bila nič

drugega kot navadne higienske postaje, v katerih so razkuževali prebivalstvo.

Da, so poskusi, da bi te stvari potisnili v pozabo. V primeri z drugimi taborišči je bila tržaška Rižarna morda manj hud primer. Toda ne pozabite, da je bila Rižarna v rokah esesovcev, med katerimi niso bili samo Nemci, ampak je bilo tudi veliko Avstrijcev. Nikoli ne bi smeli zanemariti dejstva, da je bil dr. Rainer, vrhovni komisar Jadranskega primorja, Avstrijec. Da je bil Lerch, Globocnikov pomagač, Avstrijec. In to je še zmerom. Zatorej se mi zdi povsem možno, da so — in to na mednarodni ravni — na delu ljudje, ki poskušajo izsiliti zastaranje vseh procesov proti nacistom, ki so sodelovali v zločin-skih dejanjih.

● Nacizem je torej v polnem razmahu.

Zakaj bi se sicer lotil pisanja knjige o Rižarni v Sv. Soboti? Zato, ker se mladina le slabo zaveda, kaj je bil nacizem. V mednarodnem pogledu je pomenil katastrofo, ki je zajela vso Evropo. A na tem ozemlju je bila njegova vloga še veliko bolj nečedna, še veliko bolj kruta in še veliko bolj krvniška. Takšne so bile tudi metode, ki so jih poznali v Rižarni. Mladi ljudje o tem vedo bore malo.

● Kaj pa bi sploh še lahko storili, da bi svet izvedel resnico o Rižarni?

Delo bi bilo mogoče nadaljevati na dveh ravneh. Prva je znanstveno pravna. Morali bi obnoviti proces, ga nadaljevati, kjer se je končal. V Trstu še vedno živijo Ukrajinci, ki so Sv. Soboto skusili na lastni koži... Toda po mojem mnenju takšnih pričanj ne bomo nikoli slišali, zakaj nikomur ni do tega, da bi spregovoril oziroma prisluhnil, poslušal. Slaba vest Tržačanov se imenuje Rižarna. Tudi moja knjiga bo zanje gotovo neprijetna. Prebrali jo bodo in položili na stran, kajti resnica, ki jo odkrivam na njenih straneh, je za mnoge neprijetna... Vidite, zaradi vsega tega sem ogorčen, v sebi čutim kes in bolečino. S knjigo, ki sem jo napisal, sem storil vse, kar je bilo v moji moči, čeprav dopuščam možnost, da mi je kaj ušlo, da so nekatere podrobnosti netočne. Vendar si očitam predvsem to, da nisem mogel ustvariti še obširnejšega dela. Da nisem podal še natančneje razčlenjene obtožbe. Kajti če so nekateri dobili, kar so zaslužili, so še vedno taki, ki jim je uspelo izogniti se kazni. In med ljudmi, ki niso plačali svojih zločinov, je veliko Nemcev, veliko Avstrijcev. Nacistov. In žal tudi nekaj Tržačanov. Mnogi so seveda že pod rušo, a so tudi takšni, ki so še živi in krepki.

Nov zemljevid sveta

Nemški geograf dr. Arno Peters skuša dokazati, da je svet nepravilen, oziroma da je naša predstava o svetu nepravilna. Ta predstava namreč temelji še na Mercatorjevi projekciji iz leta 1569, je torej stara že dobrih 400 let. Peters se je lotil temeljitega dela in je po desetih letih presenetil javnost z novim zemljevidom sveta, ki bo gotovo privedel do tega, da bomo morali v marsikaterem pogledu spremeniti dosedanja naziranja o našem planetu.

Med drugim Peters pravi, da je že skrajni čas, da Evropejci uvidimo, kako v resnici zavzemamo le majhen vogal severne četrtine globusa. Na Petersovem zemljevidu je Afrika mnogo večja kot na zemljevidih, ki smo jih bili doslej vajeni. Prav tako je občutno večja tudi Latinska Amerika, zlasti Brazilija. Večji je tudi Madagaskar, nasprotno pa so Združene države Amerike dosti manjše.

Do takih „sprememb“ prihaja Peters na osnovi dejstva, da vsako projekcijo okroglo površine spremljajo manjše netočnosti. V primeru starega zemljevida pa napačne ne izvirajo samo iz omenjenega dejstva, temveč gre predvsem tudi še za netočnosti, ki so političnega izvora.

Evropa, ki je bila center imperijev, ki so osvajali svet, si je „izborila“, da so velikosti na zemljevidih

prikazane njej v korist. Očitna je tudi težnja belcev po nadmoči: tako so na Mercatorjevi projekciji kopne površine okrog ekvatorja zmanjšane, medtem ko so tiste, ki so bližje tečajema, večje. In Peters je na svojem zemljevidu skušal odstraniti prav to nepravilnost. Njegove kritične ocene starih zemljevidov ne veljajo le napačni projekciji, marveč zlasti načinu, kako se prikazuje bogate in razvite države na eni ter revne, nerazvite države na drugi strani. V luči teh ugotovitev je na primer zanimivo, da je Švica, ki je dvestokrat manjša od Brazilije, prikazana na zemljevidih mnogo večja, kot v resnici je. Podobno pa velja tudi za razne druge dežele, katerih velikost na zemljevidih očitno niso določale le njihove geografske razsežnosti, ampak tudi še drugi dejavniki, med katerimi njihova gospodarska moč gotovo ni bila brez pomena.

Petersov novi zemljevid sveta, ki daje dosti realnejšo sliko našega planeta, kot smo bili to vajeni doslej, si je že začel utirati pot k mednarodnemu priznanju. Sprejele so ga tudi že nekatere šole v Zvezni republiki Nemčiji, v Luksemburgu, v Švici in v Avstriji. Pozitivno pa ga je ocenil tudi Willy Brandt, sedanjí predsednik „komisije sever-jug“, to je organizacije, ki si prizadeva za tesnejšo povezavo med razvitimi in nerazvitimi deželami in s tem za zmanjšanje prepada med bogatimi in revnimi delom sveta.

Knjiga najlepše darilo

Ko boste za bližnje praznike izbirali darila za svoje sorodnike in prijatelje, pomislite, da je najlepše darilo dobra knjiga. Knjigarna „Naša knjiga“ v Celovcu ima bogat izbor slovenskih knjig z najrazličnejših področij in za vse kroge bralcev. Vsak bo našel nekaj primerne za svoje potrebe in po svojem okusu.

Obiščite pred prazniki knjigarno „Naša knjiga“, ki je celodnevno odprta tudi ob sobotah.

Iz pestre zaloge pa navajamo tukaj le majhen izbor.

- TRNJULČICA, pravljica, barvna slikanica šil. 30.—
- SREČNI OTROCI, slikanica šil. 28.—
- VESELI PALČKI, slikanica šil. 18.—
- Matija Valjavec: PASTIR, pravljica, slikanica, kart. šil. 28.—
- Janez Vipotnik: DIKO NA POTEPU, slikanica šil. 20.—
- PELIKAN, I. stopnja, štiri poljudnoznanstvene slikanice za predšolske otroke, ilustr. šil. 115.—
- PELIKAN, II. stopnja, 5 poljudnoznanstvenih knjig za šolarje šil. 121.—
- Selma Lagerlöf: ČUDOVITO POTOVANJE NILSA HOLGERSONA, dve knjigi, ilustr., 350 str., cpl. šil. 170.—
- Joy Adamson: RODILA SE JE SVOBODA, levinja iz dveh svetov, ilustr., 124 str., cpl. šil. 65.—
- Jože Snoj: AVTO MOTOR MRAVLJE, pripovedka, ilustr., 136 str., kart. šil. 75.—
- Milivoj Matošec: DEČEK S SOTLE, ilustr., 158 str., kart. šil. 89.—
- KOREJSKE LJUDSKE PRIPOVEDI, ilustr., 212 str., kart. šil. 105.—
- LEPOTICA ROŽA in druge pravljice, ilustr., 152 str., kart. šil. 89.—
- Tone Svetina: UKANA, slikanica, 420 str., cpl. šil. 274.—
- Pearl Buck: DOBRA ZEM-LJA, roman, 376 str., cpl. šil. 126.—
- Eckström: PLESALA JE ENO POLETJE, roman, 376 str., cpl. šil. 151.—
- Hans Habe: DALEČ OD PONORELEGA SVETA, roman, 440 str., cpl. šil. 198.—
- H. G. Kosalik: KIRURGINJA, roman, 340 str., cpl. šil. 164.—
- Anton Slodnjak: POGINE NAJ PES, dve knjigi, roman, o Levstiku, 1300 str., cpl. šil. 287.—
- Isaac Deutscher: STALIN, življenjepiš, 576 str., cpl. šil. 245.—
- Slobodan Nešović: VELIKI TRIJE IZ OČI V OČI, dokumentarno delo, 408 str., cpl. šil. 154.—
- Alex Haley: KORENINE, dve knjigi, saga o ameriški družini, 848 str., cpl. šil. 392.—
- Hans Kirst: 08-15, vojaški roman, 3 knjige, 1146 str., cpl. šil. 360.—
- Irving Wallace: KLUB OBOŽEVALCEV, roman, 516 str., cpl. šil. 240.—
- Dr. St. Mikuž: MAKSIM GASPARI, monografija, 136 str., ilustr., cpl. šil. 199.—

Knjige dobite ali jih naročite v knjigarni

„Naša knjiga“
Celovec, Paulitschgasse 5-7

Dvorec pri Hodišah

Letošnji tradicionalni ples Slovenskega atletskega kluba se je odvijal v Gurah pri Čimžarju v Dvorcu. Mladi športniki SAK-a so prišli do zaključka, da je treba njihove plesne ponesti povsod tja, od koder prihajajo njihovi zavezniki - navijači.

Ker pa smatrajo Sakovci, ki so po večini iz Podjune, Gure tudi za Rož, kar seveda ne drži, so tokrat svoj ples organizirali pri nas med Gorjanci. No in res so na tem plesu dominirali Rožani in to predvsem iz Šentjakoba v Rožu in okolice.

Številne prijatelje SAK-a je v imenu njihove organizacije pozdravil predsednik Gutovnik Walter. Poseben pozdrav je veljal jugoslovanskima konzuloma v Celovcu - Naberžniku Alfonzu s so-progo in Šandorju Zarolu ter predstavnikom kulturno-političnega življenja koroških Slovencev.

Kot po navadi je bil ples prijetna družabna prireditev, kjer se je

mного plesalo in prijetno zabavalo. Za ples je skrbel kvintet Obir, ki je izvajal iz svojih glasbil prijetne poskočne viže, tako da so bili vsi zadovoljni - tako organizatorji kakor tudi publika.

Domačini iz Hodiš in okolice smo tako imeli priložnost od blizu spoznati naše slovenske nogometaše, o katerih smo v glavnem zvedeli samo iz časopisov. Prepričani smo, da je ta ples tudi nekaj prispeval, da bomo imeli v bodoče več razumevanja za slovenski nogomet.

Združenje staršev na Zvezni gimnaziji za Slovence v Celovcu vabi na

DAN STARŠEV

ki bo v soboto, dne 15. decembra 1979

Ob 8.30 uri se bo pričel občni zbor, po občnem zboru pa se bodo starši lahko do 12.30 ure pogovorili s profesorji o vseh vzgojnih vprašanjih, ki zadevajo dijake.

Ignac Domej
predsednik Združenja staršev

dr. Reginald Vospernik
ravnatelj

Žrtve zločinov, pozor!

Deželni urad za invalide nas je naprosil za sledečo objavo: Zakon o žrtvah zločinov - Nekateri prošnje, ki veljajo tudi za nazaj, so možne samo še do 31. decembra 1979.

Zvezni zakon o pomoči žrtvam zločinov so s 1. januarjem 1979 novelirali. Ta novela ni samo precej zboljšala položaj nedolžnih žrtev zločinov oziroma njihovih svojcev, marveč je tudi precej razširila krog tistih, ki imajo pravico do podpore.

Osebe, ki imajo po noveli pravico do podpore, so:

1. Neudležene tretje osebe, ki so v zvezi s kakim zločinskim dejanjem utrpeli telesno ali zdravstveno škodo, in njihovi svojci.

2. Osebe, ki so zaradi kakega zločina utrpeli hudo telesno poškodbo in so v roku šestih mesecev spet mogle na delo.

3. Svojci, ki so bili doslej izključeni, ker je žrtev zločina, ki je morala zanje skrbeti, izgubila življenje pri kakem pretepu.

Te osebe morejo, če so utrpeli škodo med 26. oktobrom 1955 in 1. januarjem 1978, predložiti svoje zahteve do podpore; zahteve veljajo tudi za nazaj. Zneski za podporo se morajo odobriti za ves čas od poškodbe naprej; najbolj zgodnji rok pa je 1. september 1972, ko je začel zakon veljati.

Tozadevne prošnje je **nujno treba predložiti do 31. decembra 1979** (po tem datumu upravičenost zapade) pri Deželnem uradu za invalide za Koroško (Landesinvalidenamt für Kärnten), Kumpfgasse 23, 9020 Klagenfurt-Celovec.

Za podrobnejše informacije vam je Deželni urad za invalide rad na razpolago.

ŠPORTNI VESTNIK

Smučanje: Medtem ko se znameniti funkcionarji še pogajajo za pravično razdelitev točk v smučanju, je v ponedeljek v veleslalomu Bojan Križaj zasedel odlično 2. mesto. Prvi je bil, kdo drugi kot Ingemar Stenmark, ki se tudi letos kaže v izvrstni formi. 3. mesto pa je zasedel veteran smučanja Gustav Thöni.

Hokej: Hokejisti Olimpije so tudi v povratni tekmi 2. kola pokala prvakov premagali Spartak Levski iz Sofije, in to kar z 11:6. S tem jim je uspelo (kar avstrijskemu prvaku KC ni uspelo) vstop v 3. kolo pokala prvakov.

SAK pod 23: Medtem ko je trenutno SAK I moštvo na tretjem mestu, se moštvo pod 23 ni moglo aklimatizirati v tej novi skupini, tako da njegov položaj ni tako rožnat kot bi lahko bil. Po jesenskem prvenstvu namreč zavzema le 10. mesto iz 18 iger v lestvici.

Avstrija - II. divizija: Najboljše koroško moštvo ni kot pričakovano celovška Avstrija, temveč NK Šentvid ob G., ki zavzema po jesenskem prvenstvu 3. mesto v II. diviziji, ima pa isto število točk kot Celovčani. Šentvidu se je posrečilo v 15 prvenstvih dati 31 golov, Celovcu pa le 26. Število prejetih golov pa imata enako. Goalgeter Šentvida, za večino bralcev že znan pa je Golautsch-nig (14 zadetkov), ki je v prejšnjih časih še igral pri Dobri vasi. Ker pa bo on po vsej verjetnosti zapustil svoj klub, iščejo funkcionarji že nadomestilo. Najljubši bi jim bil Mariborčan Jurčič, s katerim sta že v pogovoru Prosen in Horvatič.

I. zvezna liga Jugoslavije: V zadnjem kolu jesenskega prvenstva so si

Sarajevčani osvojili naslov jesenskega prvaka zvezne lige. V tej zadnji igri so namreč premagali nasprotnika 4:2, čeprav je najboljši igralec Safet Sušić zgrešil enajstmetrovko.

Olimpija je gostovala v Mostarju. Nastopiti je morala brez V. Amerška, Petroviča in Šarenca. Kljub temu pa je odnesla eno točko domov. Z zastreleno enajstmetrovko v 28. minuti je Olimpija zamudila izredno priložnost, da bi premagala nerazpoloženega nasprotnika, s čimer bi se zboljšala v lestvici za eno mesto. Če se pa spominjamo težav zadnjih let, da bi se držala v I. zvezni ligi, moramo reči, da je 8. mesto (18 točk) po jesenskem prvenstvu izredno lep uspeh (Velež - Olimpija 0:0).

I. zvezna liga:

1. Sarajevo	26:15	23
2. Radnički	25:9	22
3. Crvena zvezda	26:13	22
4. Hajduk	26:21	21
5. Velež	28:16	20
6. Napredak	20:14	20
7. Vardar	17:12	18
8. Olimpija	19:21	18
9. Partizan	20:23	17
10. Dinamo	26:25	16
11. Sloboda	20:21	16
12. Železničar	19:27	15
13. Rijeka	16:28	15
14. Budućnost	12:15	14
15. Osijek	14:19	14
16. Borac	17:25	13
17. Vojvodina	14:32	11
18. Čelik	14:23	11

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Celovec/Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 32 550 - Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje.

RADIO - TELEVIZIJA

AVSTRIJA 1

PETEK, 7. 12.: 9.00 Za predšolske otroke - 9.30 Ruščina - 10.00 Ferdinand Hodler - 10.30 Prosim k mizi - 10.55 Klub seniorjev - 11.35 Zlato srce - 17.00 Za predšolske otroke - 17.25 Dobri prijatelji - 17.30 Slike naše zemlje - 17.55 Otrokom za lahko noč - 18.00 Panoptikum - 18.25 Pregled sporeda - 18.30 Mi - 19.00 Slike iz Avstrije - 19.30 Čas v sliki - 20.15 Oddaja XY - 21.20 Erika Pluhar poje pesmi Wolfa Biermanna - 22.00 Je bog moški ali ženski?

SOBOTA, 8. 12.: 13.20 Mr. Smith gre v

17.25 Rdeči avtobus - 17.55 Otrokom za lahko noč - 18.00 Pustolovščina na rdečem morju - 18.25 Pregled sporeda - 18.30 Mi - 19.00 Slike iz Avstrije - 19.30 Čas v sliki - 20.15 Mathias Sandorf - 21.45 Šport.

ČETRTEK, 15. 12.: 9.00 Za predšolske otroke - 9.30 Francoščina za začetnike - 10.00 Obraz stoletij - 10.30 Veseloigra - 17.00 Za predšolske otroke - 17.25 Dobri prijatelji - 17.30 Bambusova princezinja - 17.55 Otrokom za lahko noč - 18.00 TV kuhinja - 18.25 Pregled sporeda - 18.30 Mi - 19.00 Slike iz Avstrije - 19.30 Čas v sliki - 20.15 Buddenbrook - 21.15 Argumenti - 22.00 Šport.

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

NEDELJA, 9. 12.: 7.05 Duhovni nagovor - Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 10. 12.: 14.10 Celovski radijski dnevnik - Iz ljudstva za ljudstvo (Jesen na kmetiji) - Ob zvokih tamburic.

TOREK, 11. 12.: 9.30 Dežela ob Dravi - Land an der Drau - 14.10 Celovski radijski dnevnik - šport - „Otroci, poslušajte?“

SREDA, 12. 12.: 14.10 Celovski radijski dnevnik - Veseli val.

ČETRTEK, 15. 12.: 14.10 Celovski radijski dnevnik - Glasbeni mojstri.

Kulturni urad mesta Beljak vabi na

LITERARNI VEČER

v okviru „reihe 78“ bere **JANKO FERK JANKA FERKA** v četrtek 13. decembra 1979 ob 20. uri v Mali dvorani Rotovža (Kleiner Rathausaal) vhod 2, 3. nadstropje.

V popestritev večera bo sodeloval tudi dekljski oktet iz Sel.

Prisrčno vabljeni!

Pravočasno mislite

na voščila, ki jih boste za božične in novoletne praznike poslali svojim sorodnikom, prijateljem in znancem.

Bogato izbiro voščil s slovenskim besedilom, pa tudi v obeh jezikih, dobite po ugodnih cenah v knjigarni

„NAŠA KNJIGA“
Celovec, Paulitschgasse

18.00 Živali pod vročim soncem - 18.25 Pregled sporeda - 18.30 Mi - 19.00 Slike iz Avstrije - 19.30 Čas v sliki in šport - 21.05 Trije angeli za Čarlilja - 21.50 Večerni šport.

TOREK, 11. 12.: 9.00 Za predšolske otroke - 9.30 Angleščina za začetnike - 10.00 O molekularni biologiji - 10.30 Mr. Smith gre v Washington - 17.00 Za predšolske otroke - 17.25 Tudi pošaliti se je treba - 17.55 Otrokom za lahko noč - 18.00 Fay - 18.25 Pregled sporeda - 18.30 Mi - 19.00 Slike iz Avstrije - 19.30 Čas v sliki - 20.15 Vaš nastop prosim - 21.00 Weinziert-solo - 21.50 Karl Heinrich Waggenerl.

SREDA, 12. 12.: 9.00 Tudi poveseliti se je treba - 9.30 Dežela in ljudje - 10.00 Madrid in centralna španija - 10.30 Strah gangsterjev - 17.00 Severni medved -

OBVESTILO

SLOVENSKE PROSVETNE ZVEZE IN KRŠČANSKE KULTURNE ZVEZE

Mladinski pevski festival v Celju, Zavod za šolstvo SRS in Zveza kulturnih organizacij Slovenije v dneh od 28. do 31. januarja 1980 (od ponedeljka do četrтка) prirejajo

zborovodski seminar

V PORTOROŽU.

Na seminarju bodo sodelovali otroški in mladinski pevski zbor iz Portoroža ter predavatelj: Rajšter, Lebič, Marcen, Vertačnik Slosar, Jež in Bulovan.

Seminar bo organiziran v treh skupinah-stopnjah z ozirom na izkušnje in izobrazbo udeležencev seminarja.

Vabimo zborovodje in vse, ki se zanimajo za zborovodstvo, da se seminarja, na katerem bodo sigurno veliko pridobili, udeležijo. Prosimo vas, da svojo prijavo pošljete pismeno ali telefonsko do 12. decembra na eno obeh pisarn.

Vreme v novembru na Bleščeči (1084 m)

V mesecu novembru je bilo na Bleščeči 13 dni s padavinami in 17 brez padavin. Prvi sneg je padel 10. novembra. Največja debelina snega je bila 62 cm, na koncu meseca pa ga je bilo še 36 cm.

Najnižja temperatura je bila -7 stopinj, najvišja +10 stopinj.

Trije dnevi v novembru so bili z nevihtami.

Padavin smo v novembru namerili 233,7 mm (to je 233,7 litra na kvadratni meter). V primerjavi z drugimi kraji je bila situacija s padavinami sledeča: v Celovcu so namerili 129,1 mm in v Kotmari vasi 180 mm na kvadratni meter.

Slovensko planinsko društvo Celovec

SPD „Obir“ na Obirskem Vabilo na

PREDVAJANJE DOMAČIH DIA-SLIK

v petek 7. decembra 1979 ob 19. uri v Kovačevi gostilni na Obirskem. Ker nam je zadnjič tok nagajal kot hudir, je treba, da ponovno vabimo na ta večer.

Kar Marta Polanšek pripravila je, bo razveselilo skoraj vse.

Slovenska prosvetno društvo „Vrtača“ v Slovenjem Plajberku vabi na mladinsko igro

OBTOŽENI VOLK

v soboto 8. decembra 1979 ob 20. uri pri Serajniku v Podnu.

Prisrčno vabljeni!

Slovenska prosvetno društvo Borovlje vabi na

TRADICIONALNI POPOLDAN

v sredo 26. decembra 1979 s pričetkom ob 14.30 uri v gostilni pri Pošti v Borovljah.

Prisrčno vabljeni!

Slovensko planinsko društvo v Celovcu vabi na

skioptično predavanje V HRIBIH SE DELA DAN

v petek 14. decembra 1979 s pričetkom ob 19. uri v gostilni Pri kosi/Sensenwirt na Ravnah pri Rožku.

Predavatelj: Franci Kropivnik

Prisrčno vabljeni!

BOŽIČNI BAZAR

v otroškem vrtcu „Naš otrok“ v Celovcu, Mohorjeva hiša, 10.-Oktober-Straße 25

v soboto 15. decembra 1979 od 10. do 16. ure. Naprodaj bodo igračne in božični okraski, ki so jih izdelali otroci in starši.

Prisrčno vabljeni!

OBVESTILO

Slovenska prosvetna zveza obvešča, da bo tradicionalni slovenski ples - 29. po vrsti - v soboto 12. januarja 1980. Ljubitelje prijetne družabnosti prosimo, da si že sedaj rezervirajo termin za to priljubljeno družabno prireditev koroških Slovencev.

Odbor

Menjava denarja

Stanje v četrtek 6. decembra 1979

Za 100 din dobite	57.- šil.
Za 100 din plačate	64.- šil.
Za 100 lir dobite	1.49 šil.
Za 100 lir plačate	1.58 šil.
Za 100 mark dobite	711.50 šil.
Za 100 mark plačate	727.80 šil.